

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Tom-Erik Hagelberg

Mönsterrättsligt skydd för icke-fysiska föremål

Examensarbete
20 poäng

Per Jonas Nordell

Förmögenhetsrätt, immaterialrätt

VT 2005

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Om uppsatsen - bakgrund och syfte	4
1.2 Metod	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Disposition	5
2 MÖNSTERRÄTTENS HISTORIA OCH UTVECKLING	6
2.1 Introduktion	6
2.2 Mönsterrättens födelse och framväxt	6
2.3 Mönsterskyddslagens tillkomst	7
2.4 EG:s mönsterdirektiv och mönsterskyddslagen av år 2002	7
3 MÖNSTERRÄTTENS FÖREMÅL	10
3.1 Introduktion	10
3.2 Mönsterbegreppet	10
3.3 Produktbegreppet	13
4 DE MATERIELLA FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR ERHÅLLANDE AV MÖNSTERRÄTT	26
4.1 Introduktion	26
4.2 Kravet på skapande verksamhet	26
4.2.1 Allmänt	26
4.2.1.1 Resultatet av en skapande verksamhet	26
4.2.1.2 Banala mönster	27
4.2.2 Kravets tolkning för icke-fysiska föremål	28
4.3 Nyhetskravet	29
4.3.1 Allmänt	29

4.3.1.1	Vad är ett nytt mönster?	29
4.3.1.2	Undantag från nyhetskravet	30
4.3.1.3	Nyhetsbegreppets tolkningsproblem	31
4.3.2	Kravets tolkning för icke-fysiska föremål	32
4.4	Kravet på särprägel	33
4.4.1	Allmänt	33
4.4.1.1	Begreppen väsentlig skillnad och särprägel	33
4.4.1.2	Begreppet kunnig användare	34
4.4.1.3	Jämförelsematerialet	35
4.4.2	Kravets tolkning för icke-fysiska föremål	37
4.5	Hinder mot mönsterrätt	40
4.5.1	Allmänt	40
5	ANDRA IMMATERIALRÄTTER SOM ALTERNATIVA ELLER KOMPLETTERANDE SKYDDSFORMER	43
6	MÖNSTERRÄTTENS INNEHÅLL OCH OMFATTNING	47
7	SLUTSATSER	59
BILAGA A		66
BILAGA B		67
BILAGA C		68
BILAGA D		69
LITTERATURFÖRTECKNING		70
	Böcker	71
	Artiklar	72
	Artiklar från Internet	73
	Databaser	73
	Övrigt	74
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING		75
	Svenska rättsfall	75

Sammanfattning

Att allt under solen, som är tillverkat av människan, är patenterbart fastslogs redan 1979, då det första patentet på en bioteknisk metod beviljades i USA. Genom EG:s mönsterdirektiv utvidgades mönsterrättens skyddsobjekt till den grad att motsvarande har ansetts gälla även på mönsterrättens område.

I samband med att mönsterdirektivet införlivades i svensk rätt utvidgades mönsterrättens skyddsobjekt bland annat till att omfatta även så kallade ”icke-fysiska” föremål. Med ”icke-fysiska föremål” avses i första hand grafiska symboler och typsnitt. Under uttrycket grafiska symboler anses falla den layout som förekommer på en dators bildskärm, t.ex. ikoner, enskilda och sammansatta, eller menyer som kan förekomma på bildskärmen.

Allt eftersom betydelsen och marknadsvärdet av bildskärmslayout och övrig grafisk design ökat, hade allt fler röster höjts för att ett vederbörligt skydd för denna typ av produkter bör skapas. Det nya mönsterdirektivet ansågs vara ett bra medel för att inom EU införa en ny bättre skyddsform för grafiska produkter, som hittills främst har kunnat åtnjuta skydd genom upphovsrätt, marknadsrätt och varumärkesrätt.

På grund av de icke-fysiska föremålen egenskaper att förekomma på bildskärmar, ligger det närmast till hands att behandla dem som ett slags ornament. Indelningen i varor och ornament har dock slopats, vilket gör att grafiska symboler och typsnitt i princip bör behandlas som vilka självständiga produkter som helst. I praktiken kan dock t.ex. en tolkning av vad som menas med produkt del av en grafisk symbol eller ett typsnitt inte vara lika klar som för de fysiska föremålen del. Tolkningssvårigheterna bottnar i de icke-fysiska föremålen atypiska egenskaper.

I arbetet behandlas de grundläggande begreppen i mönsterskyddslagen och mönsterdirektivet i syfte att utröna hur dessa bör tillämpas på de icke-fysiska föremålen.

Förord

Jag vill i första hand tacka min mentor Seppo Laine för allt han lärt mig om mönsterrätt, och Christoffer ”Toffe” Sundman för hans stöd och sporrande ord på vägen. Jag vill också rikta ett varmt tack till min handledare Per Jonas Nordell för hans dyrbara synpunkter på mitt arbete. Slutligen vill jag tacka min hustru Lotta och mina föräldrar Hans-Erik och Lillemor för deras stöd samt mina barn Emilia och Sandra för deras goda tålamod med sin ”jobbade pappa”.

*Tom-Erik Hagelberg
Helsingfors, Maj 2005*

Förkortningar

EG	Europeiska Gemenskapen
ECR	European Court Reports
EGT	Europeiska gemenskapernas officiella tidning
EIPR	European Intellectual Property Review
EU	Europeiska Unionen
FL	Firmalagen (1974:156)
GRUR Int	Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil
IIC Law	International Review of Industrial Property and Copyright
LU	Laguskottets betänkande
MF	Mönsterskyddsförordningen (1970:486)
MFL	Marknadsföringslagen (1995:450)
ML	Mönsterskyddslagen (1970:485)
NIR	Nordiskt Immateriellt Rättsskydd
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
OHIM	Office for Harmonization in the Internal Market
PL	Patentlagen (1967:837)
prop.	Proposition
PRV	Patent- och Registreringsverket
PRVFS	Patent- och registreringsverkets författningssamling
RP	Regeringens proposition
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens Offentliga Utredningar
TRIPs	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
URL	Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
VML	Varumärkeslagen (1960:644)
WTO	World Trade Organization

1 Inledning

1.1 Om uppsatsen - bakgrund och syfte

Mönsterrätten, som ursprungligen skapades för att skydda nya och originella tapet- och tygmönster, har över tid genomgått stora förändringar, särskilt vad gäller dess syfte och föremål för skydd. Mönsterrätten har, särskilt under de senaste åren, blivit föremål för förändringar inom den europeiska gemenskapen. Ett omfattande arbete för harmonisering av de europeiska medlemsländernas lagar om mönsterskydd resulterade slutligen i EG:s mönsterdirektiv¹, vilket implementerades i Sverige den 1 juli år 2002. Bland de ändringar som härigenom genomfördes i svensk rätt kan nämnas att mönsterrättens innehåll, omfattning och skyddsobjekt utvidgades. Skyddsobjektet utvidgades till att omfatta nya typer av produkter, nämligen så kallade ”icke-fysiska” föremål, vilka i lagen uttryckts med begreppen ”grafisk symbol” och ”typsnitt”.

En stor osäkerhet råder inom branschen gällande hur mönsterrättens skyddsområde för denna typ av föremål ser ut, hur de nyinförda begreppen skall tillämpas på dessa och vilken relationen är mellan de olika alternativa immaterialrättsliga skyddsformer som kan komma ifråga. Jag har upplevt att det finns ett behov av att klargöra mönsterrättens tillämpbarhet och gränser för dessa icke-fysiska föremål. Min avsikt är således att i detta arbete diskutera och tolka de nya bestämmelserna och deras tillämpning på de för svensk rätt nya skyddsobjekten grafiska symboler och typsnitt. Arbetets syfte är även att på detta vis belysa de tolkningssvårigheter som är förknippade med de icke-fysiska föremålen atypiska karaktär.

1.2 Metod

Arbetet följer till huvudsakliga delar en traditionell rättsdogmatisk metod och består således av analyser och tolkning av författningar, förarbeten, rättspraxis och doktrin.² Jag har dessutom valt att till vissa delar använda mig av en komparativ metod. Det komparativa momentet består främst i att vissa exempel ur bl.a. amerikansk, engelsk och finsk praxis förekommer.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd, EGT L 289, 28.10.1998, s. 28–35.

² Jfr Peczenik, Aleksander, *Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära*, Norstedts Juridik, Göteborg, 1995, s. 35–40.

1.3 Avgränsningar

Arbetet behandlar främst den svenska lagstiftningen baserad på mönsterdirektivet. Utländsk nationell lagstiftning har således i huvudsak lämnats utanför detta arbete. Avsikten är inte heller att redogöra för alla aspekter av mönsterskydd och för alla typer av mönsterföremål. Därför behandlas enbart de lagändringar som mönsterdirektivet föranlett i den svenska mönsterskyddslagen, vilka är av särskild relevans för de icke-fysiska föremålen. Av detta skäl görs inte heller någon mer omfattande genomgång av mönsterdirektivets alla bestämmelser, medan EG:s förordning om gemenskapsformgivning³ berörs endast undantagsvis i form av hänvisningar till dess bestämmelser.

Av praktiska skäl kommer jag att koncentrera mig främst på de till begreppet ”grafiska symboler” hörande grafiska ikonerna och på ”typsnitt”. I vissa fall berörs också menyer och bildskärmslayout. Övriga typer av fysiska eller icke-fysiska föremål nämns endast i undantagsfall.

1.4 Disposition

I *kapitel 2* behandlas först mönsterrättens historia och utveckling, hur mönsterrättens syfte och föremål förändrats från dess tillkomst tills den nuvarande mönsterskyddslagen. I *kapitel 3* redogörs för mönsterrättens föremål och de därtill hörande fundamentala begreppen mönster, produkt och del av produkt. I *kapitel 4* redovisas de materiella förutsättningarna för erhållande av mönsterrätt. Här tas således upp kraven på skapande verksamhet, nyhet och särprägel samt de hinder mot mönsterrätt som kan förekomma. I *kapitel 5* genomgås de andra immaterialrättsliga skyddsformer som kan komma ifråga för icke-fysiska föremål. I *kapitel 6* behandlas de former av utnyttjande som är förbehållna mönsterhavaren och vilket skyddsomfång en mönsterregistrering kan ha. I *kapitel 7* ges avslutande kommentarer till det som framkommit i arbetet.

---

³ Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning, EGT L 3, 5.1.2002.

2 Mönsterrättens historia och utveckling

2.1 Introduktion

I detta kapitel behandlas först mönsterrättens födelse och dess framväxt som skyddsform (2.2) och sedan tiden fram till den svenska mönsterskyddslagens tillkomst år 1970 (2.3). Slutligen behandlas mönsterdirektivet och dess implementering i svensk rätt samt vilka förändringar detta har medfört (2.4).

2.2 Mönsterrättens födelse och framväxt

Mönsterrätten är så gott som lika gammal som de övriga immaterialrätterna, men behovet av reglering har inte varit lika starkt som för t.ex. patenträtten. I modern mening är mönsterrätten, såsom också patenträtten, huvudsakligen en produkt av industrialismen. Så länge tillverkningen av produkter var ett hantverk, fanns inget större behov av ett särskilt skydd för produkternas utseende. Genom industrialiseringen och internationaliseringen har dock behovet för ett utseendeskydd ökat, allt efter att möjligheterna att kopiera andras produkter har ökat.⁴

Såsom på många andra handelsrättsliga områden var Norditalien en föregångare vid utvecklingen av ett mönsterrättsligt skydd. Redan på 1500-talet åtnjöt gobeläng- och tapetmönster rättsligt skydd mot kopiering. I Frankrike åtnjöt sidenväveriernas produkter skydd på basis av 1744 års mönsterskyddsförordning, men även i Sverige antogs en liknande förordning om mönsterskydd år 1753. Enligt denna skulle en kopia av mönstret i fråga förvaras hos myndigheterna. På så vis kunde de andra väverierna få reda på om ett visst mönster var skyddat eller inte. En viss typ av användningstvång förekom också – togs inte mönstret i bruk, gick ensamrätten förlorad. Förordningen fick dock aldrig någon större betydelse i Sverige. I England infördes mönsterrättsligt skydd år 1787, varmed lin- och bomullstygers nya och unika mönster fick skydd mot kopiering.⁵

De senare europeiska lagarna för mönsterskydd baserade sig på den franska mönsterskyddslagen av år 1806. Ett typiskt drag var att enbart ornament kunde åtnjuta skydd. Den svenska lagen av år 1899 skyddade i sin tur enbart

---

⁴ Se Levin, Marianne, *Mönsterrätten i ett europeiskt perspektiv*, NIR 1993, s. 1.

⁵ Se Haarmann, Pirkko-Liisa, *Immateriaalioikeuden oppikirja*, 3 uppl., Lakimiesliiton Kustannus, 2001, s. 158–159; se Kocktvedgaard, Mogens & Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt: upphovsrätt, patenträtt, mönsterrätt, känneteckensrätt – i Sverige, EU och internationellt*, 8 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2004, s. 312.

metallindustrins prydnadsprodukter.⁶ Skyddsbehovet för formgivningen av andra slags produkter fick i stället under flera år tillgodoses med hjälp av upphovsrättslagens regler.

2.3 Mönsterskyddslagens tillkomst

En stor förändring av den svenska mönsterrätten skedde i och med ikraftträdandet av en ny svensk mönsterskyddslag år 1971 (1970:485), som ersatte 1899 års lag.⁷ Lagen kompletteras av mönsterskyddsförordningen (1970:486) samt av en kungörelse om klassindelning av mönster utfärdad av Patentverket.⁸ Lagberedningen präglades av en lång samnordisk förberedelse. Patenträtten fungerade som förebild för mönsterrättslagarna. Trots att skyddsobjektet var ett annat var förutsättningarna för erhållande av skydd samt myndighetsförfarandet i väsentliga delar de samma som för patentens del.⁹

Vid utarbetandet av lagen uttalades att mönsterskyddet vara avsett att skydda sådan formgivning som utgjorde ett nyskapande, men som inte alltid nådde upp till den konstnärliga nivå som utgjorde villkor för skydd enligt upphovsrättslagstiftningen eller ägde tillräcklig uppfinningshöjd för att skyddas som patent.¹⁰ Mönsterrätten (eller m.a.o. den ensamrätt man kan erhålla genom mönsterskyddslagens registreringsförfarande) har dock inte riktigt lyckats uppnå den ställning som motsvarar formgivningens betydelse i samhället. Detta beror bl.a. på långa handläggningstider, stränga krav och snävt skydd, men även på en viss osäkerhet gällande den erhållna ensamrätten (bland annat p.g.a. bristen på vägledande praxis och att den skilt sig åt mellan de olika länderna, både i Europa och i den övriga världen).¹¹

2.4 EG:s mönsterdirektiv och mönsterskyddslagen av år 2002

Inom den Europeiska unionen har en harmonisering av medlemsländernas lagstiftning varit aktuell under en längre tid. Ända sedan 1959 har försök gjorts att reglera och harmonisera de olika lagarna för mönsterskydd i Europa. Då tillsatte Kommissionen den första arbetsgruppen. Tiden det tog att kunna få till stånd ett mönsterdirektiv är ett klart bevis på svårigheterna

---

⁶ Se Haarmann, s. 158; se Bernitz, Ulf & Karnell, Gunnar & Pehrson, Lars & Sandgren, Claes, *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*, 8 omarb. uppl., Jure, Stockholm, 2004, s. 162.

⁷ Se SOU 1965:61, prop. 1969:168, prop. 1992/93:48 och prop. 1993/94:122.

⁸ Se Bernitz, s. 163; se PRVFS 1981:4 M4 och PRVFS 1989:1 M:6.

⁹ Se Haarmann, s. 159.

¹⁰ Se prop. 1969:168, s. 49.

¹¹ Se t.ex. Bernitz, s. 179–180.

man mött under arbetets gång. Svårigheterna bottnade i de stora skillnaderna som förekom mellan de olika europeiska ländernas nationella mönsterlagstiftning. Det fanns absolut kumulativa system, partiellt kumulativa system och system som inte alls tillät något slag av kumulation mellan olika rättighetstyper (t.ex. upphovsrätt och mönsterrätt). Vidare var reglerna gällande reservdelar mycket olika i medlemsländerna.¹² Man debatterade även de olika alternativa ”approach” som fanns att tillgå, t.ex. *patent approach*, *copyright approach* eller en blandning av dessa baserat på upphovsrätt, och beslöt sig slutligen i början av 1990-talet för en sorts pragmatisk sui generis-lösning.¹³

Vissa anser att mönsterdirektivet i sig är ett bevis på att det är omöjligt att uppnå en total harmonisering. Som exempel på ouppnådd harmonisering kan nämnas det stora utrymme som tillåter förekomsten av olika nationella variationer av upphovsrätt och patenträtt vid sidan om den harmoniserade mönsterrätten.¹⁴ Detta leder till att mönsterrätten i praktiken ändå kan få betydligt olika skydd i medlemsländerna, eftersom vissa länders lagstiftning tillåter kumulation (dubbelt skydd), medan andra inte gör det (antingen mönsterskydd eller upphovsrättsligt skydd).

Den 13.10.1998 godkändes slutligen Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd. Syftet är att harmonisera medlemsländernas lagstiftning och att främja industriell formgivning, men direktivet är begränsat till de bestämmelser som har störst inverkan på den inre marknadens funktion. Således behåller medlemsländerna sin frihet att bestämma om ansvar, ersättningsskyldighet, förfaranderegler vid registrering, förnyelse, ogiltigförklaring mm, medan bl.a. bestämmelser gällande det skyddsbara området, skyddsförutsättningarna, ensamrättens innehåll, omfattning och giltighetstid samt särskilda hinder mot mönsterrätt omfattas av direktivet.¹⁵

Direktivet implementerades i svensk rätt en aning försenat den 1 juli 2002¹⁶ med retroaktiv kraft från den 28 oktober 2001.¹⁷ Därefter har även ändringar föranledda av EG-förordningen om EU-mönster, som trädde i kraft den 6 mars 2002, införts i den svenska lagen.¹⁸ Såsom ovan nämnts, kommer dock EU-mönstren inte att behandlas i detta arbete och inte heller Pariskonventionen, Haagöverenskommelsen och TRIPs-avtalet.¹⁹ Det är ändå värt att nämna att trots att EU-mönstret avser ett helt annat registreringsförfarande, är de inte på något vis irrelevanta. Eftersom EG-

---

¹² Se Barrera, Maria Helena, *Design Law: Protecting a Paradox*, volym nr 5, The Cardozo Electronic Law Bulletin, artikel nr 10, 1999.

¹³ Se Green Paper on the Legal protection of Industrial Design, Working Document of the Services of the Commission, Brussels, June 1991, III/F/5131/91-EN; se även Levin, *Mönsterrätten i ett europeiskt perspektiv*, NIR 1993, s. 12.

¹⁴ Se Barrera.

¹⁵ Se prop. 2001/02:121, s. 32 och 40.

¹⁶ Direktivet implementerades i ML genom SFS 2002:570 och i MF genom SFS 2002:572.

¹⁷ Se prop. 2001/02:121, delbetänkandet SOU 2000:79, slutbetänkandet SOU 2001:68, kommittédirektiv 1999:27 och betänkandet 2001/02:LU22.

¹⁸ Införts i ML genom SFS 2004:1154 och i MF genom SFS 2004:1165.

¹⁹ Gällande dessa hänvisar jag till prop. 2001/02:121, s. 34–38.

förordningens bestämmelser till stor del är identiska med direktivets, kommer även en tolkning av dessa att ha en direkt inverkan på tolkningen av direktivets och den svenska lagens bestämmelser.²⁰

Den av direktivet föranledda ändringen i den svenska lagen, som är av grundläggande, och kanske därför även största betydelse, för detta arbete, avser vad som kan utgöra föremål för skydd. Innan harmoniseringen fanns ett varierat skydd för mönsterrättsföremål i Europa. I majoriteten av länderna ansågs det som ett väsentligt krav att mönstret var applicerat på en produkt, och som en följd därav var skyddsomfånget begränsat till produkter av liknande slag. I andra länder, bl.a. Tyskland, ansågs produktens form utgöra skyddsföremålet, inte produkten. Detta var av stor betydelse för de fall där samma mönster kunde appliceras på en annan sort av produkt. Trots att den tyska abstrakta tolkningen slopats till förmån för en mer produktorienterad *approach*, har mönster- och produktbegreppen gjorts mycket omfattande.²¹ För de nya typer av produkter, t.ex. grafiska symboler och typsnitt, som numera kan bli föremål för mönsterskydd, måste även en tolkning av de andra bestämmelserna göras. Vilka är dessa nya mönsterföremåls skyddsomfång? Vilka är de materiella förutsättningarna för erhållande av skydd o.s.v.?

---

²⁰ Se prop. 2001/02:121, s. 41.

²¹ Se Kur, Annette, *Industrial Design protection in Europe – Directive and Community Design*, 2003, www.atrip.org, s. 2.

3 Mönsterrättens föremål

3.1 Introduktion

Mönsterrätten är en industriellrättslig skyddsform som skyddar en produkts form. Det väsentliga är just att det endast är produktens utformning och utseende (formgivning, design) som är föremål för skydd och inte den bakomliggande tekniska idén, vilken i sin tur kan skyddas genom patent eller i förekommande fall av bruksmönsterskydd. I detta kapitel behandlas närmare begreppen mönster (3.2) och produkt (3.3) och vad som avses med en del av en produkt (3.4) samt hur dessa begrepp skall tolkas när mönsterskydd söks för icke-fysiska föremål (3.2.2, 3.3.2 och 3.4.2).

3.2 Mönsterbegreppet

3.2.1 Allmänt

Föremål för skydd är enligt mönsterskyddslagens nuvarande definition på mönster i 1 § 1 p. ML ”en produkts eller en produkt dels utseende, som bestäms av själva produktens detaljer eller av detaljer i produktens utsmyckning särskilt vad gäller linjer, konturer, färger, former, ytstrukturer eller material”.²² Denna förteckning är inte uttömmande, utan består enbart av exempel på sådana detaljer som inverkar på mönstrets utseende.²³

De i förteckningen nämnda detaljerna är alltså endast exempel på sådana detaljer som inverkar på och sammantaget utgör en produkt eller produkt dels utseende, vilket inte nödvändigtvis betyder att någon av dessa detaljer ensam för sig kan göra ett mönster skyddsbart. Varje detalj som kan förnimmas visuellt är av betydelse, och det helhetsintryck som detaljerna sedda tillsammans skapar hos betraktaren är avgörande.²⁴ Såsom typiskt osjälvständiga detaljer, som inte i sig kan utgöra ett mönster, kan nämnas produktens färg, ytstruktur och tillverkningsmaterial. Dessa detaljer utgör element i mönstret, och kan på detta sätt i vissa fall ha stor betydelse för helhetsintrycket.²⁵

---

²² Jfr mönsterdirektivet art. 1 där ”utsmyckning” uttrycks med ordet ”ornament”; se även vikten av att åstadkomma en enhetlig mönsterdefinition i st. 9 i ingressen till direktivet.

²³ Detta uttrycks bl.a. med att uppräknningen inleds med orden ”särskilt vad gäller”; se prop. 2001/02:121, s. 45; se även Musker, David, *Community Design Law Principles and Practice*, Sweet & Maxwell, London, 2002, s. 14.

²⁴ Se prop. 2001/02:121, s. 45.

²⁵ I de svenska förarbetena tar man varken ställning till de detaljer, som finns i förteckningen, eller nämner några exempel på andra möjliga dito, men se däremot t.ex. Musker, s. 14–16, finska RP 6/2002, s. 13 och finska Mönsterrättsarbetsgruppens delbetänkande 12/2000, s. 25.

I de svenska förarbetena har nämnts att endast sådana detaljer som kan förnimmas visuellt är av betydelse, dels p.g.a. att uttrycket ”utseende” har använts i direktivet och dels p.g.a. att de detaljer som uppräknas i förteckningen ger uttryck åt denna tolkning.²⁶ För denna tolkning talar även det faktum att det i st. 11 i ingressen till direktivet nämns att skydd ges för de mönsterdetaljer som ”synligt framgår” av ansökan (”shown visibly”). Vidare nämns i st. 12 att skyddet inte utsträcks till beståndsdelar som inte ”syns” (”visible”) och enligt st. 13 bedöms ett mönsters särprägel genom ”betraktande av mönstret” (”viewing the design”).²⁷ Enligt denna uppfattning skulle former, ytstrukturer och material endast vara föremål för skydd såvitt dessa egenskaper också kan uppfattas visuellt, medan enbart taktilt uppfattade egenskaper inte skulle kunna åtnjuta något skydd.²⁸

Inom branschen råder dock en uppfattning enligt vilken även detaljer som kan förnimmas med hjälp av känselsinnet (genom att beröra t.ex. materialet) bör beaktas. Det har rent av diskuterats om inte också med andra sinnen förnimbara detaljer borde kunna beaktas.²⁹ Detta beror på att det ursprungliga Green Paper-utkastet och Kommissionens första direktivförslag omfattade även andra sinnen än det visuella.³⁰ Begreppet ”utseende” (”appearance”) användes således i början med en mycket bred innebörd, som inkluderade både visuella och med känsel förnimbara detaljer. Dock torde det vara klart att inte ett föremåls doft, smak och ljud kan inverka på dess formgivning³¹, vilket betydligt inskränker möjligheterna för ett skydd baserat på andra sinnen än syn och känsel.³² Avgörande för vilka sinnen som är av betydelse blir den bedömning som kommer att ske hos tillämpande myndigheter och domstolar, i sista hand EG-domstolen.

Av de i förteckningen nämnda detaljerna kan material egentligen inte förnimmas alls. Men materialets egenskaper, såsom vikt, elasticitet (flexibilitet) och ytstruktur, kan förnimmas och i någon mån inverka på en produkts utseende. Vikt kan inte avbildas visuellt och ytstruktur kan endast ses med hjälp av detaljförstoringer eller genom nära inspektion av en inlämnad modell. Elasticitet kan återges genom att visa mönstret i olika böjda lägen, men graden av elasticitet kan inte direkt fås att synas. Både

---

²⁶ Se SOU 2000:79, s. 57 och 130 och prop. 2000/01:121, s. 45 och 109.

²⁷ Se Musker, s. 13.

²⁸ Se Kocktvedgaard & Levin, s. 322.

²⁹ Se t.ex. Musker, s. 12–14, Franzosi, Mario, *Franzosi Commentary*, Kluwer Law International, Haag, 1996, s. 41 och finska delbetänkande 12/2000, s. 25.

³⁰ Se Green Paper, art. 3(a) ”features of the appearance of a product, which are capable of being perceived by the human senses as regards form and/or colour”; se 1993-års direktivförslag, COM (93) 342 final, EGT C29/20-49, 31.1.1994, ”any features of appearance which can be perceived by the human senses as regards sight and tactility”.

³¹ Se Musker, s. 13.

³² Se även Max-Planck-Institute, ”Towards a European Design”, s. 58, ”Products which exclusively affect the other senses – the senses of smell, hearing or touch – cannot be protected as Community designs; it is however, likely that in the case of tactile designs a particular surface texture is present at the same time.”

material och ytstruktur är sådana detaljer som kan förnimmas främst med hjälp av känselsinnet.³³

Värt att observera är att mönsterbegreppet inte innehåller något kvalitetskrav på formgivningens konstnärlighet eller funktion. Mönsterskydd beviljas alla mönster oberoende om utformningen bestäms av praktiska eller estetiska skäl och således kan både prydnads- och nyttomönster bli föremål för skydd.³⁴ Det är dock värt att observera att skyddet inte omfattar själva funktionen (4 a § ML). Vidare kan givetvis skyddet såsom tidigare avse både tvådimensionella (t.ex. ytmönster såsom klädmönster och tapeter) eller tredimensionella varor eller ornament (t.ex. reliefer och stuckaturimitationer).³⁵

Innan implementeringen av mönsterdirektivet talades det i den svenska mönsterskyddslagen om mönster som förebilden för en varas utseende eller för ett ornament (1 § 1 st. ML innan 1 juli 2002). Nu talas det om en produkt eller en produktdels utseende (1 § 1 p. ML). Trots att definitionerna skiljer sig åt är innebörden ändå i grund och botten den samma i den meningen att det i båda fallen är förebilden för en produkts utseende och inte produkten i sig som skyddas. Vidare bör påpekas att mönsterföremålet egentligen inte behöver existera i verkligheten. Det kan således lika väl vara fråga om en planerad kommande vara, såsom den framgår av de av mönstret visande bilderna.

3.2.2 Mönsterbegreppet för icke-fysiska föremål

Såsom tidigare nämnts, skyddar mönsterrätten ett föremåls form och utseende och inte den tekniska lösningen eller funktionen bakom föremålet.³⁶ Den tekniska lösningen bakom ikoner och bildskärmslayout kan sägas i vart fall till viss mån hänföra sig till datorprogram, vilka traditionellt kunnat åtnjuta skydd endast genom upphovsrätt.³⁷ Typsnitt behöver i och för sig inte nödvändigtvis ha ett datorprogram som bakomliggande teknisk lösning, men det är möjligt.

Av de detaljer som nämns i lagens mönsterdefinition är endast de som kan urskiljas med ögat av intresse för de icke-fysiska föremålen. Av praktiska skäl kan inte detaljer som kan förnimmas med känselsinnet, eller något annat sinne heller, vara av betydelse för grafiska ikoner, bildskärmslayout eller typsnitt p.g.a. deras tvådimensionella karaktär. Till exempel en grafisk ikons eller ett typsnitts vikt, elasticitet och material kan inte aktualiseras.

---

³³ Se t.ex. Musker s. 15–16, Franzosi, s. 41 och finska delbetänkande 12/2000, s. 25.

³⁴ Se SOU 2000:79, s. 56 och 130 och prop. 2001/02:121, s. 45 och 109.

³⁵ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 5; se Bernitz, s. 167.

³⁶ Se t.ex. PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 5 och Bernitz, s. 168.

³⁷ Angående patentskydd hänvisar jag till PRV:s broschyr *Datorprogram och affärsmetoder*, s. 1, varav framgår att man inte kan få patent på program i sig, men nog på kopplingen till den tekniska lösningen, alltså den funktion, metod eller process som blir resultatet av programmets körning i datorn. Se även Musker, s. 16–17.

Inte heller några tredimensionella ytstrukturer i form av reliefer kan komma ifråga. Däremot är linjer, konturer, former och färger väsentliga detaljer, som kan inverka på ett icke-fysiskt föremåls utseende. Alla dessa kan utgöra detaljer av ett typsnitt eller en grafisk ikon, trots att konturer ibland uppfattas endast som ”formerna” av tredimensionella föremål. Skrift består av linjer och linjer är således typiska detaljer i typsnitt. Ord och text som inte är utformad i någon speciell stil (rena ordvarumärken och slogans) anses dock inte kunna åtnjuta mönsterskydd, trots att de i princip är förenliga med mönsterbegreppets ordalydelse.³⁸

Vilka detaljer av mönsterföremålet skall då tas i beaktande? Det avgörande är att produktens detaljer är synliga när produkten används till det ändamål den är ämnad för.³⁹ För grafiska ikoner och layout på en bildskärm betyder detta att den avgörande tidpunkten för vad som kan anses synligt är den då kunden använder bildskärmen. Således anses ikoner och layout vara synliga, trots att de inte är synliga på bildskärmen vid köptillfället och kräver en åtgärd av kunden för att bli synliga (påkoppling av datorn och dess bildskärm) samt syns endast periodvis, d.v.s. under de stunder när datorn och dess bildskärm är påkopplade.⁴⁰

Vidare har nämnts att mönsterskydd beviljas alla mönster oberoende om utformningen bestäms av praktiska eller estetiska skäl. Av de praktiska skälen kan särskilt lyftas fram läsbarhet och visualitet hos till exempel ett typsnitt eller uppläggningsen i en meny. Men det är alltså inte den bakomliggande idén som får skydd, utan enbart utformningen av denna. De estetiska skälen bakom utformningen av ett typsnitt eller en grafisk ikon är ofta också de som gör mönstret särpräglad (dock kan i och för sig även gestaltandet av en ny praktisk idé vara orsaken till en ny och särpräglad utformning).

3.3 Produktbegreppet

3.3.1 Allmänt

I tidigare svensk mönsterrätt indelades mönstren i varor och ornament (1 § ML innan den 1 juli 2002). Varubegreppet knöt nära an till det allmänna språkbrukets varubegrepp.⁴¹ Med vara menades således en konkret sak som kunde vara föremål för industriell eller hantverksmässig framställning och på detta sätt få sitt utseende fixerat.⁴² Även en del av en vara kunde

---

³⁸ Se Musker, s. 14.

³⁹ Jfr Hulth, Lottie-Ann, *Mönsterskydd för reservdelar m.m.*, NIR 2002, s. 398–403.

⁴⁰ Se Smith, Herbert, *Icons & Screen Designs to Benefit from Registered Design Protection*, 2001, www.herbertsmith.com/publications, med referat av de brittiska rättsfallen Ferrero [1978] RPC 473, KK Suwa Seikosha [1982] RPC 166 och Apple Computer Inc v Design Registry [2002] EIPR. No. 40.

⁴¹ Se prop. 2001/02:121, s. 43.

⁴² Se prop. 1969:168, s. 144.

mönsterskyddas under förutsättning att delen var självständigt omsättningsbar, och således kunde ses som en vara i sig. Detta baserade sig på uppfattningen att mönsterrätten ansågs vara avsedd att skydda mönstret i dess helhet och inte delar av det.⁴³ Med ornament avsågs en fantasiskapelse som var avsedd att användas till dekoration av varor av olika slag. Det kunde vara fråga om ytdekor eller mönster på hushållspapper, tapeter eller tyger, men också relief. Ett dylikt ornament bidrar inte direkt till en varas tredimensionella yttre form utan används således närmast som (oftast tvådimensionell) dekoration av varan. Kort sagt, kan man säga att både två- och tredimensionella alster kunde utgöra mönster.⁴⁴

Enligt nuvarande lag skall med en produkt förstås alla industriellt eller hantverksmässigt framställda föremål, inbegripet delar som skall monteras till en sammansatt produkt, förpackningar, utstyrelse, grafiska symboler och typsnitt, men inte datorprogram (1 § 2 p. ML, direktivet art. 1 b, förordningen art. 3). Eftersom produktbegreppet omfattar alla dylika föremål är listan inte uttömmande, utan består endast av exempel på produkter.⁴⁵

Även en s.k. sammansatt produkt är en produkt. Definitionen av begreppet ”sammansatt produkt” i artikel 1 c i direktivet tillkom i klargörande syfte på rådets initiativ.⁴⁶ En sammansatt produkt är en produkt som är sammansatt av flera utbytbara beståndsdelar som kan tas isär och på nytt fogas samman (1 § 3 p. ML)⁴⁷.

3.3.2 Produktbegreppet för icke-fysiska föremål

Enligt tidigare gällande mönsterrätt skulle en vara utgöras av en ”konkret sak”⁴⁸ och det förelåg ett krav på att mönsterobjektet skulle utgöras av ett fysiskt föremål. Utanför det skyddsbara området föll genom anknytningen till det allmänna språkbrukets varubegrepp bl.a. anvisningar beträffande tillverkning, förfaranden för att nå viss effekt, ritningar till rumsinredningar eller skyltningar, gaser, vätskor, pulver och liknande formlösa ting. Därmed föll också bokstävers utseende och typsnitt utanför det skyddsbara området.⁴⁹ Om man med detta menade att bokstävers utseende och typsnitt skall anses vara två olika saker är osäkert. Typsnitt kan enligt min mening anses som ett vidare begrepp omfattande både bokstävers och teckens utseende.

---

⁴³ Se SOU 1965:61, s. 230 och SOU 2000:79, s. 57.

⁴⁴ Se SOU 2000:79, s. 56 och prop. 2001/02:121, s. 42–43.

⁴⁵ Observera ordet ”inbegripet” i ML, ”inbegripet bl.a.” i direktivet; se även SOU 2000:79, s. 58 och 130 och prop. 2001/02:121, s. 45 och 109.

⁴⁶ Se prop. 2001/02:121, s. 47.

⁴⁷ Jfr Hulth, NIR 2002, s. 396–408.

⁴⁸ Se prop. 1969:168, s. 144.

⁴⁹ Se SOU 1965:61, s. 230 och prop. 1969:168, s. 143.

Den nuvarande lagen kräver också att det är frågan om ett konkret industriellt eller hantverksmässigt framställt föremål. Därmed faller t.ex. inrednings- och trädgårdsplaner utanför lagens tillämpningsområde. Ett föremål som inte kan reproduceras och som därmed är unikt kan inte heller erhålla mönsterskydd.⁵⁰

Lagen i dess nuvarande form indelar inte mönster i varor och ornament. Produktbegreppet är så pass brett att det omfattar både begreppet ”vara” och begreppet ”ornament”⁵¹, och det har därför ansetts onödigt att nämna ornament i sig i lagen. En indelning i varor och ornament sker dock ännu i praktiken, men hur ornamenten skall uppfattas i relation till de nya begreppen produkt och produkt-del kan anses en aning oklart. Enligt PRV:s praxis bedöms ornament som en produkt-del.⁵² I de finska förarbetena kan man finna belägg för två olika uppfattningar. Enligt propositionen anses ornament ingå i begreppet produkt-del och inte utgöra en produkt i sig, medan delbetänkandet talar för att ornament ingår i begreppet produkt.⁵³ Antingen anses även produkt-delar (t.ex. ornament i form av grafiska ikoner) vara produkter i sig, trots att mönsterbegreppet i 1 § 1 p. ML skiljer mellan produkt och produkt-del, eller så beror detta bara på en slarvig begrepps-användning, vilken beror på att indelningen är av för liten rättslig betydelse. Det faktum att även ornament omfattas av produktbegreppet talar för att grafiska symboler, som har betraktats som ett slags ornament, utgör ordagrant en del av definitionen av en produkt (1 § 2 p. ML).⁵⁴

Trots att det tidigare begreppet ”vara” och det nuvarande begreppet ”produkt” i stort sett motsvarar samma krets av föremål, framgår således av uppräknningen av exempel på produkter i direktivets artikel 1 b och lagens 1 § 2 p. att produktbegreppet, och därmed även det skyddsbara området, är bredare även på ett annat vis. Till skillnad från vad som avses med begreppet ”vara” behöver nämligen en ”produkt” inte utgöras av ett fysiskt föremål, utan även icke-fysiska föremål, såsom grafiska symboler och typsnitt kan skyddas. Under uttrycket grafiska symboler får enligt förarbetena anses falla även sådant som den layout som förekommer på en dators bildskärm, t.ex. s.k. ikoner, enskilda eller sammansatta, eller menyer som kan förekomma på bildskärmen.⁵⁵

Enligt 1 § 2 p. ML utesluts dock uttryckligen datorprogram från produktbegreppet och således även från mönsterskyddslagens tillämpningsområde (se även direktivet art. 1, förordningen art. 3). Detta överensstämmer i och för sig med tidigare svensk praxis och lagen innan

---

⁵⁰ Se t.ex. finska RP 6/2002, s. 13.

⁵¹ Se SOU 2000:79, s. 130 och prop. 2001/02:121, s. 109; se även direktivet art. 1 a där begreppet ”ornament” använts för det som i 1 § 1 p. ML benämns ”utsmyckning”.

⁵² Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 5 och 8.

⁵³ Se finska RP 6/2002, s. 13 och finska delbetänkande 12/2000, s. 26.

⁵⁴ Jfr USA:s patentverks *Manual of Patent Examining Procedure* § 1504.01(a), varav framgår att ”Computer-generated icons, such as full screen displays and individual icons, are 2-dimensional images which alone are surface ornamentation.”

⁵⁵ Se SOU 2000:79, s. 58 och prop. 2001/02:121, s. 2, 46–47 och 109.

implementeringen av mönsterdirektivet; datorprogram uppfattades nämligen inte som en ”vara” enligt allmänt språkbruk. Att datorprogram utesluts från skydd skulle på ett vis kunna uppfattas som en huvudregel, varifrån betydande undantag gjorts. Enligt samma lagbestämmelse omfattas nämligen uttryckligen grafiska symboler, vilka kan utgöras av på dataskärmen varande ikoner, vilka i sin tur kan genereras av datorprogram. Dessutom omfattas diverse grafiska mönster som kan tillämpas på dataskärmar i form av menyer, vilka kan genereras av datorprogram.⁵⁶ Här väcks frågan om hur egentligen denna gränsdragning bör göras.

Av förarbetena framgår att det ”under uttrycket grafiska symboler får anses falla även sådant som den layout som förekommer på en dators bildskärm (t.ex. s.k. ikoner, enskilda eller sammansatta, eller menyer som kan förekomma på bildskärmen)” (kursivering tillagd).⁵⁷ Detta kan betyda att en grafisk symbol i första hand kan bestå av en icke-elektronisk grafisk figur på ett papper, en tapet, en tekopp, en T-tröja eller dylikt underlag, men att den kan förekomma även i elektronisk form. För de förstnämnda, kan anses klart att dessa bedöms vara rena prydnadsmönster, i form av ornament, utan koppling till datorprogram. Enligt OHIM är den allmänna uppfattningen att med ”grafisk symbol” menas figurativa märken och har således även registrerat flera dylika i klass 99 i enlighet med den s.k. Eurolocarno-klassificeringen (här nämns bl.a. ”graphic symbols”, ”logos”, ”ornamentation”).⁵⁸ Liknande ornament har även tidigare kunnat registreras bl.a. som ”labels” i klass 19-08.

De grafiska symboler som är i elektronisk form faller i sin tur under klass 14-04 enligt den internationella mönsterklassificeringen (Locarno Classification 8th edition, Class 14: Recording, communication or information retrieval equipment, Subclass 04: Screen displays and icons: Graphical user interfaces [computer screen layout], icons [for computers]). Hur dessa elektroniska föremål står i relation till de från mönsterskydd uteslutna datorprogrammen är alltså frågan.

Regeln om att datorprogram inte åtnjuter skydd, medan skärmbilder skapade av elektroniska impulser genom datorprogram gör det⁵⁹, baserar sig på indelningen av ”datorprogram” i å ena sidan programkoden (käll- och objekt-koden) och å andra sidan programmets användargränssnitt. När användargränssnittet kommer till visuellt uttryck på datorns bildskärm talar man om programmets bildskärmslayout, vilket på engelska brukar kallas för programmets ”graphical user interface” (GUI).⁶⁰ Härmed skulle av regeln

---

⁵⁶ Se Franzosi, s. 43.

⁵⁷ Se prop. 2001/02:121, s. 109.

⁵⁸ Se Schlötelburg, Martin, *The Community Design: First Experience with Registrations*, EIPR 2003, nr 9, s. 386; se även EU-mönstret nr 4213 i Bilaga A, som utgörs av ett utdrag ur OHIM:s mönsterdatabas Community Designs Bulletin.

⁵⁹ Jfr Andresen, Thale, *Ny designlov – nye muligheter*, 2001, www.patentstyret.no.

⁶⁰ Se Nordell, Per Jonas, *Kommentar*, NIR 2001, s. 319 och *Upphovsrättsligt skydd för datorprogramms användargränssnitt – utvecklingen i amerikansk rättspraxis*, NIR 1999, s. 37.

följa att själva programkoden inte kan skyddas, medan det visuella gränssnittet, som datorprogrammet ger uttryck åt i form av visuella element på en bildskärm (bildskärmlayouten) kan. Detta innebär att mönsterrätt enligt min uppfattning kan beviljas endast åt elementet ”look” av det i amerikansk upphovsrättslig praxis och doktrin införda begreppet ”look and feel”.⁶¹ I amerikansk praxis har dock även rått en uppfattning enligt vilken de visuella elementen på en bildskärm inte utgör en del av datorprogrammet i sig, utan snarare alster som utgör produkter av datorprogrammet (m.a.o. ett slags resultat av datorprogrammet).⁶²

En tolkning av EG-direktivet om rättsligt skydd för datorprogram⁶³ kan även vara relevant. Å ena sidan anger direktivet att datorprogram skall skyddas oberoende av uttrycksform, något som skulle kunna tyda på att den form som användargränssnittet, t.ex. bildskärmlayouten, fått skall skyddas som ett datorprogram.⁶⁴ Idéerna och principerna som ligger bakom gränssnittet är uttryckligen inte skyddade. Å andra sidan råder en uppfattning enligt vilken skärmbilden är en aspekt som inte åtnjuter skydd enligt direktivet om datorprogram. Sålunda torde uteslutningen av datorprogram från mönsterdirektivet och mönsterskyddslagen anses gälla just de aspekter av ett program som är skyddade enligt datorprogramdirektivet.⁶⁵

Man kan dessutom betrakta endast sådana element som primärt har funktionell funktion och som kommunicerar med maskinen, och inte med användaren, som datorprogram. Enligt detta skulle t.ex. musikfiler, filmfiler, ordbehandlingsfiler och även webbsidor skapade i HTML-kod inte utgöra datorprogram.⁶⁶ Således skulle man kanske kunna uppfatta grafiska ikoner endast som bildfiler som döljer en länk till någon funktion. På detta vis skall man se t.ex. en grafisk ikon som en visuell dekoration av bildskärmen, och som saknar teknisk funktion. Datorprogrammet kan uppfattas som den tekniska utföringsformen av en grafisk symbol. Den grafiska symbolen uppfattas i sin tur som en produkt i sig (ett slags ornament) och inte som en del av ett datorprogram (se 1 § 2 p ML).

Eftersom produktbegreppet inte har en uttömmande definition i lagen (eller direktivet och förordningen), råder en viss osäkerhet om vad som kan

---

⁶¹ Om detta begrepp, se Nordell, NIR 1999, s. 37 och särskilt fallet *Whelan v. Jaslow*; se även *Musker*, s. 16–17, där det konstateras att ”the overall look and feel”, som kan vara en stor del av programmet, inte anses kunna åtnjuta mönsterskydd enligt kommissionen, men möjligtvis upphovsrättsligt skydd.

⁶² Se Nordell, NIR 1999, s. 42, särskilt om rättsfallen *Lotus v. Paperback och Computer Associates v. Altai*; se även *Recht, Christian & Keltner, Roman, Image Designs Indicated on the Display Screen – Their Legal Protection in the European Union*, 2002, www.it-law.at, s. 13.

⁶³ Rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram, EGT L 122, 17.5.1991, s. 42–46, art. 1 p. 2.

⁶⁴ Se denna tolkning i Lindberg, Agne & Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, 2 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1999, s. 162.

⁶⁵ Se *Musker*, s. 16–17.

⁶⁶ Se Lindberg & Westman, s. 159.

mönsterskyddas. Således kan diverse olika varianter av icke-fysiska mönster utöver ikoner och menyer komma att omfattas av lagen, dels beroende på vad som kan tolkas in i exemplet ”grafiska symboler”. Framtida rättspraxis, och ytterst EG-domstolens, får visa var gränserna för begreppet går. Tyvärr kan det dock ta en tid innan vägledande praxis har utvecklats.

Slutligen bör nämnas att de så kallade sammansatta produkterna inte kan bli aktuella för de icke-fysiska föremålen, eftersom ett icke-fysiskt föremål aldrig kan bestå av flera utbytbara delar som kan tas isär och sammanfogas på nytt. Det torde vara klart att sammansatta produkter (och beståndsdelar därav) endast kan utgöras av tredimensionella föremål, inte av elektroniska sådana.

3.4 Del av en produkt

3.4.1 Allmänt

3.4.1.1 Produktdel och beståndsdel

Enligt mönsterskyddslagen kan även formen av en del av en produkt åtnjuta skydd (”produktdels utseende” 1 § 1 p. ML, se även direktivet art 1, förordningen art. 3). Här bör man dock först skilja mellan en produktdel och en beståndsdel av en sammansatt produkt. ”Produktdel” är ett vidare begrepp än ”beståndsdel”. En produktdel kan utgöras av någon särskild detalj eller utseendemässig egenskap hos en produkt. För att vara registrerbar kan den dock inte enbart utgöras av en färg, ett material eller någon dylik osjälvständig detalj.⁶⁷ Som exempel har i förarbetena nämnts ett bordshörn eller inredningen i en resväska.⁶⁸

Såsom ovan framgått, råder det en uppfattning enligt vilken en produktdel inte i sig kan utgöra en egen ”produkt” i mönsterskyddslagens bemärkelse. Delen kan ändå beviljas skydd oberoende av om den är en skild löstagbar del i relation till huvudprodukten eller inte. Enligt tidigare mönsterrätt kunde däremot en del beviljas självständigt skydd endast ifall den var löstagbar från huvudvaran och kunde omsättas självständigt. I övrigt kunde en icke-löstagbar del endast åtnjuta ett visst skydd i samband med att hela huvudvaran skyddades. En ”produktdel” innefattar således såväl omsättningsbara delar som icke-omsättningsbara delar av en produkt. En ”beståndsdel” i sin tur är en utbytbar del i en sammansatt produkt och avser endast självständigt omsättningsbara delar.⁶⁹ En del av en sammansatt produkt kan därför också vara en ”produkt” i sig (1 § 2 p. ML).

Såsom framgått ovan, skall ornament numera behandlas på samma sätt som övriga mönster. Ornament kan ses som produktdelar eller eventuellt som

---

⁶⁷ Se Musker, s. 20.

⁶⁸ Se prop. 2001/02:121, s. 45.

⁶⁹ Se prop. 2001/02:121, s. 45.

produkter i sig (grafiska symboler som anses vara ornament ingår i produktbegreppet). Eftersom även delar av produktdelar borde uppfattas som produktdelar, borde denna klassificeringsfråga inte spela någon roll. Eftersom en produkt del anses registrerbar under förutsättning att den uppfyller kraven på nyhet och särprägel, kan man tolka detta som att även en produkt del bestående av en del av ett ornament borde kunna vara registrerbar om den uppfyller samma krav.

3.4.1.2 Reservdel och mekaniskt sammanfogande del

Reservdelar (direktivets ingress p. 19 och direktivet art. 14) och mekaniskt sammanfogande delar (4 a § 1 st. 2 p. ML och direktivet art. 7) i t.ex. sammansatta produkter kan inte skyddas (jfr de s.k. must-fit- och must-match-principerna). Undantag från regeln utgör dock så kallade system uppbyggda av moduler (s.k. lego-regeln i 4 a § 2 st. ML och direktivet art. 7).⁷⁰

3.4.1.3 Detaljer uteslutande bestämda av teknisk funktion

Sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är bestämda av produktens tekniska funktion kan inte heller åtnjuta mönsterskydd (4 a § 1 st. 1 p. ML, direktivet art. 7). Avsikten är inte att bevilja skydd enbart för prydnadsmönster och utesluta skydd för nyttomönster (direktivets ingress st. 14). Nyttoprodukter formgivna utifrån en viss funktionalitet skall således kunna mönsterskyddas.⁷¹

Som förutsättning för beviljandet av mönsterskydd är dock att det för mönstrets form förekommer alternativa sätt att utforma produkten och att inte den tekniska funktionen eller användningsändamålet för den ifrågavarande produkten begränsar mönstrets form och utseende till endast ett möjligt utformningssätt. Man kan m.a.o. inte få mönsterskydd för detaljer som på grund av produktens tekniska funktion inte går att variera. Om detaljen i fråga saknar betydelse för mönstrets helhetsutseende omfattas således detaljen som sådan inte av mönsterrätten. Är detaljen avgörande för helhetsutseendet leder detta däremot till att mönstret inte kan skyddas genom mönsterrätt.⁷²

Orsaken till bestämmelsen är att mönsterskyddet inte får vara för konkurrensbegränsande; ingen kan beviljas en ensamrätt till den enda möjliga utformningen av en detalj så att denne på så vis skulle kunna hindra andra från att tillverka produkter med denna oundvikliga detalj. Detta skulle enligt direktivet hämma teknisk innovation (direktivets ingress st. 14).

---

⁷⁰ För närmare definitioner av dessa begrepp, se SOU 2000:79, s. 62–63 och prop. 2001/02:121, s. 58–59.

⁷¹ Se prop. 2001/02:121, s. 58.

⁷² Se prop. 2001/02:121, s. 115.

Här kan man dock även fråga sig om två möjliga utformningssätt är tillräckligt för att kunna erhålla skydd för det ena. Eller vad som gäller för sådana fall då det i teorin finns flera möjliga utformningssätt, men ett av alternativen är överlägset bättre än de andra. Ett undantag från mönsterskydd diskuterades under arbetet med ML för sådana fall när mönstret utgör den enda möjliga praktiska utformningen av en idé, men p.g.a. att praktiskt taget varje teknisk idé kan realiseras i olika former av utförande ansågs en dylik regel inte nödvändig.⁷³

Bestämmelsen har varit föremål för olika tolkningar i medlemsländerna. Detta beror bland annat på EG-domstolens beslut i det s.k. Philips v. Remington ärendet⁷⁴, där domstolen tolkade ett liknande undantag i artikel 3(1)(e) i varumärkesdirektivet.⁷⁵ Artikeln motsvarar 13 § 2 st. VML varav framgår att ett tecken som uteslutande består av en form som krävs för att uppnå ett tekniskt resultat inte kan registreras.⁷⁶ Domstolen ansåg att ett dylikt tecken inte kan vara föremål för skydd oberoende om det har erhållit särskiljningsförmåga genom användning eller trots att det finns andra former med vilka man kan uppnå samma tekniska resultat. Domstolen ansåg att om man i dylika fall skulle bevilja varumärkesrätt, skulle varumärkesinnehavaren erhålla evig ensamrätt till viss teknik och viss design genom en varumärkesregistrering, vilket inte vore ändamålsenligt.

Om mönsterdirektivet tolkades på motsvarande sätt skulle inte förekomsten av alternativa funktionella utformningar vara av någon betydelse för bedömningen.⁷⁷ Det finns dock andra som anser att mönsterdirektivets artikel 7 (1) bör tolkas snävare än motsvarande undantag i varumärkesdirektivet bl.a. p.g.a. att varumärkesrätten är evig medan mönsterrätten inte är det.⁷⁸

3.4.1.4 Ändring och avstående av del av mönster

Ändring kan göras både av mönster i ansökan och mönster som redan registrerats. Ändring av mönster på ansökningsstadiet kan göras under förutsättning att mönstret bibehåller sin identitet (13 § 2 st. ML och direktivet art. 11 p. 7 och ingressen st. 6). Ändringsmöjligheten är dock mycket begränsad, eftersom det endast kan röra sig om fall där helhetsutseendet av mönstret inte ändras. Enligt förarbetena torde det därför

---

⁷³ Se SOU 1965:61, s. 69 och prop. 1969:168, s. 58.

⁷⁴ Koninklijke Philips Electronics NV v Remington Consumer Products Ltd, Ärende C-299/99, 18 juni 2002.

⁷⁵ Rådets direktiv 89/104/EEG om harmonisering av EU-ländernas varumärkeslagstiftningar, EGT L 40/1, 21.12.1998.

⁷⁶ Jfr även NJA 1987, s. 923 och NIR 1988, s. 321–331 om ”legoklots”.

⁷⁷ Se Levin, Katrine A & Richman, Monica B, *A Survey of Industrial Design Protection in the European Union and the United States*, EIPR 2003, nr 3, s. 113; se även Löfgren, Christer, *Designskydd*, BrandNews 08/2002, s. 12.

⁷⁸ Kur, s. 7.

i praktiken knappast bli fråga om att lägga till något i ett mönster utan endast att ta bort något.⁷⁹ Av detta kan man sluta sig till att om detaljen i fråga saknar betydelse för mönstrets helhetsutseende, kan den tas bort. Är detaljen däremot avgörande för helhetsutseendet, kan den inte tas bort. Det kan dock enligt min mening diskuteras varför inte det vore möjligt att tillägga en mindre detalj som inte ändrar helhetsutseendet av mönstret. En motsvarande praxis är ju möjlig även för varumärkens del.⁸⁰

Förutsättningarna för ändring av ett redan registrerat mönster är dels att mönstret bibehåller sin identitet och dels att mönsterrätten har förklarats ogiltig eller hävts till viss del (31 § ML och direktivet art. 11 p. 7). En innehavare av en registrering kan inte själv begära ändring i mönstret i fall där ogiltighetsfrågan inte är aktuell.⁸¹

Angående en del av ett mönster, kan dessutom nämnas att det i förarbetena diskuterats möjligheterna för mönsterhavare att avstå från skydd för en viss del av mönstret och få detta avstående antecknat i mönsterregistret. Vad som avses är således en ordning med en s.k. disclaimer som närmast kan jämföras med möjligheten att i 15 § 2 och 3 st. VML undanta viss beståndsdel från skydd. Utredningen föreslog i slutbetänkandet Förslag till Formskyddslag⁸² att ett dylikt disclaimer-institut skulle införas i lagen. Även Patentbesvärsträtten stödde detta förslag. Trots att förslaget baserade sig på artikel 11 p. 7 i direktivet, ansågs direktivet inte grunda någon skyldighet att införa en sådan bestämmelse i den svenska lagen. I stället beslöt regeringen att saken skulle övervägas på nytt i samband med behandlingen av slutbetänkandet.⁸³ Således kvarstår som enda möjlighet ett avstående från hela mönsterrätten enligt 33 § ML, och inte från en del eller en detalj av mönstret. Å andra sidan kan man uppfatta möjligheten att skydda endast vissa detaljer i eller delar av föremål, som ett avstående från eller uteslutande av skydd för de övriga delarna av föremålet.⁸⁴

3.4.2 Del av ett icke-fysiskt föremål

3.4.2.1 Produktdel och beståndsdel

Såsom ovan nämnts, torde ordalydelsen i både direktivet, förordningen och lagen tillåta en registrering av delar av ornament i form av icke-fysiska mönster. Vad som skall förstås med en del eller en detalj av en icke-fysisk produkt är dock inte helt klart. För en grafisk ikon kan detta betyda någon typisk detalj, till exempel någon linje eller något element i kombination med

---

⁷⁹ Se prop. 2001/02:121, s. 121.

⁸⁰ Redan innan implementeringen av mönsterdirektivet ansågs små ändringar i mönstret tillåtna på så vis att smärre oväsentliga detaljer fick ändras eller rättas till. Se även prop. 1969:168, s. 177.

⁸¹ Se prop. 2001/02:121, s. 84.

⁸² Se SOU 2001:68.

⁸³ Se prop. 2001/02:121, s. 84 och 85.

⁸⁴ Detta kallas av Schlötelburg för ”graphical disclaimer”, s. 385.

någon viss färg. Medan en del av en websidas layout kan bestå av en grafisk ikon, kan en del av en meny till exempel utgöras av en stapel med funktionsalternativ, som kan placeras var som helst bland andra menyer på skärmbilden. Här suddas gränsen ut mellan vad som utgör en produkt och vad som utgör en produkt-del.

Vad som skall förstås med en del av ett typsnitt är osäkert. Betyder detta en del av ett alfabet (d.v.s. några bokstäver eller tecken) eller en del av ett tecken? Enligt Kommissionens tillämpningsförfordning skall återgivningen i en ansökan som avser ett mönster i form av ett typsnitt ”visa hela alfabetet, versaler och gemena, och alla arabiska siffror samt fem rader text, varvid både bokstäver och siffror skall vara i storleken 16 punkter”⁸⁵. Denna bestämmelse förbjuder dock inte uttryckligen möjligheten att även skydda en del av ett typsnitt, utan slår snarare fast vad som krävs för att återge ett mönster som avser ett (helt) typsnitt. Ett strikt krav på att typsnittet skall ha arabiska siffror kan även diskuteras.

På motsvarande vis förbjuds inte heller delar av ornament genom den traditionella regeln om att det vid återkommande ytmönster (mönster som upprepas utan variation) räcker med att en del återges, förutsatt att hela figurationen (mönstret) framgår (tillämpningsförfordningen art. 4 p. 3 och PRVFS 1977:1 M:1 moment 1.2.1.). Denna regel kan användas bl.a. vid grafiska mönster för bakgrunden på websidor och för de s.k. arbetsborden i operativsystemen.

Såsom tidigare nämnts, är de s.k. sammansatta produkternas beståndsdelar inte aktuella för de icke-fysiska föremålen, eftersom de aldrig kan bestå av flera utbytbara delar som kan tas isär och sammanfogas på nytt.

3.4.2.2 Reservdel och mekaniskt sammanfogande del

På motsvarande vis som de s.k. sammansatta produkternas beståndsdelar är inte heller reservdelar, mekaniskt sammanfogande delar eller modulsystem relevanta för grafiska ikoner, typsnitt mm. Även dessa måste anses bestå av fysiska tredimensionella delar, och inte av elektroniska sådana.

3.4.2.3 Detaljer uteslutande bestämda av teknisk funktion

Det kan vara av intresse att se närmare på begränsningen gällande detaljer i mönstret som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion. Det verkar som om begränsningen till viss del avser att motverka att

---

⁸⁵ Se art. 4 p. 4, Kommissionens förordning (EG) nr 2245/2002 av den 21 oktober 2002 om tillämpning av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning, EGT L 341/28, 17.12.2002.

mönsterrätten används i syfte att uppnå ett rent idéskydd.⁸⁶ Begränsningen berör därför endast de funktionella inslagen, som finns närmast i de s.k. nyttomönstren.

De flesta varor har både funktionella och dekorativa inslag. Man kan därför fråga sig om även ornament kan ha funktionella inslag. Funktionella ytmönster kan förekomma på t.ex. bildäck och kretskort.⁸⁷ Särskilt kretskorten kan bestå av detaljer som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion och därför vara uteslutna mönsterskydd. Därtill kan man fråga sig om de icke-fysiska produkterna alltid är rena prydnadsmönster, som saknar funktionella inslag, eller om funktionella inslag även kan förekomma hos dylika produkter.

En grafisk symbol i form av en icke-elektronisk grafisk figur på papper, tapet eller dylikt underlag, kan anses vara ett rent prydnadsmönster. Grafiska symboler i elektronisk form kan i sin tur ha vissa bakomliggande syften som inte är dekorativa. Syftet med en grafisk ikon är oftast att fungera som identifikationsmedel för någon viss funktion hos någon teknisk apparat (till exempel i en dators datorprogram). En grafisk ikon är ofta utformad som en metafor för funktionen som ikonen representerar (till exempel en skräpkorg för en mapp för raderade filer). Trots att en del metaforer är bättre än andra, finns dock hur många alternativ som helst vid val av utformningssätt för en viss funktion. Det finns alternativa metaforer för en viss funktion (någon annan metafor än skräpkorgen), det går att forma samma metafor på olika vis (olika utseende på skräpkorgen) och det är inte ens tvunget att välja en metafor överhuvudtaget för en viss funktion (inget kvalitetskrav för mönster). Det finns många olika slags funktioner (textmeddelanden, kalender, telefonbok) och det är rent av möjligt att ifrågasätta om en grafisk ikon överhuvudtaget måste representera någon funktion. Emedan grafiska ikoner dock enligt mönsterskyddslagen är uttryckta som ”grafiska symboler” och en symbol i sin natur alltid kan anses representera (symbolisera) något, kan det dock utläsas ett implicit krav på att alla ikoner måste anses representera något.

Kort sagt, även om man skulle anse att grafiska symboler kan ha en teknisk funktion, och vissa detaljer av den grafiska symbolen skulle vara betingade av sin tekniska funktion (t.ex. färgval för visualitet), kan enligt min mening någon detalj inte vara uteslutande bestämd av någon teknisk funktion i det hänseende att någon variationsmöjlighet inte skulle finnas för utformningen av denna detalj. Samma kan anses gälla menyer på bildskärmen, som även de anses vara ett slags ”grafiska symboler”. Den tekniska funktionen för en meny kan anses vara en uppläggning av data, information, tecken mm. på ett visst praktiskt eller estetiskt vis. Varje detalj i en meny kan säkerligen utformas på många olika sätt.

---

⁸⁶ Jfr RÅ 1984 2:65 där Regeringsrätten vägrat registrering av nyttomönster i form av förpackningsämne med motiveringen att formgivningen var alltför okvalificerad och helt betingad av användningsändamålet. Se även Bernitz, s. 170–171 och NIR 1985, s. 456.

⁸⁷ Se Musker, s. 41.

På motsvarande vis kan man fråga sig om ett typsnitt bör anses vara ett prydnadsmönster eller ett nyttomönster, vilket kan ha detaljer som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion. Att se ett typsnitt som ett rent prydnadsmönster, som enbart är avsett att användas till dekoration av varor, kan kännas felaktigt. Typsnittens ändamål är ju inte att fungera som dekoration av ett annat föremål, trots att deras formgivning kan ha vissa estetiska inslag. Ett alternativ kunde vara att se typsnitt som ett slags ”grafiska symboler” som visar bokstäver och andra tecken i en viss form (d.v.s. som alster som utgör visuella produkter av datorprogram). I förarbetena diskuteras inte typsnittens karaktär närmare.⁸⁸

Upphovsrätten skulle kunna utgöra tolkningsunderlag för hur typsnitt bör uppfattas. Det verkar dock råda en viss osäkerhet även inom det upphovsrättsliga området. Alternativen är att typsnitt i sig åtnjuter skydd, typsnittsmjukvara åtnjuter skydd som datorprogram eller typsnitt åtnjuter skydd som databas. För att typsnittet i sig skall åtnjuta upphovsrättsligt skydd, måste det uppnå s.k. verkshöjd. Detta innebär att det krävs att det är resultatet av ett individuellt andligt skapande och att dess utseende inte bestäms av yttre faktorer. Tidigare har det dock ansetts att typsnitt inte uppfyller kravet på verkshöjd (individuell särprägel) p.g.a. att det är troligt att två personer oberoende av varandra kan åstadkomma ett likadant typsnitt. Det har även ansetts att en bedömning av särprägel och originalitet är svår att göra p.g.a. att det existerar ett så stort antal olika typsnitt. Vissa element är också bestämda av yttre faktorer i det hänseendet att ett typsnitt alltid utgår ifrån ett visst språks alfabet i dess bekanta utformning, varmed utrymme för originalitet inte riktigt vill finnas.⁸⁹ Typsnittsmjukvara i sin tur har inte alltid betraktats som ett egentligt datorprogram p.g.a. att den saknar funktionalitet. Ifall det skulle ses som ett datorprogram, baserar sig skyddet på programmets kod och inte typsnittens utseende i sig. På motsvarande vis ger databasskyddet inte ett skydd mot att annan använder själva typsnitten i databasen, utan endast mot att annan använder databasen för att göra en egen överensstämmande databas.⁹⁰

Ett typsnitt fungerar alltså som ett utformningssätt för vissa tecken och bokstäver. Det är klart att det går att utforma ett tecken på många olika sätt. Vissa tecken är dock i viss mån begränsade till en viss form för att kunna vara igenkännliga och fylla sin funktion, såsom en punkt. Å andra sidan kan även en punkt utformas t.ex. i en viss färg och vara sexkantig. Oberoende om ett typsnitt anses vara ett prydnadsmönster eller ett nyttomönster eller om det kan anses ha detaljer som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion eller inte, skulle t.ex. ett mönster för en banalt utformad punkt troligtvis i praktiken förvägras skydd även med hänvisning till kraven på nyhet och särprägel (jfr det s.k. allmänna formförrådet).

Om en mönsteransökan avseende örat på en kopp inlämnas, står både skyddsobjektets art och ändamål klart. I andra fall kanske ändamålet och

---

⁸⁸ I finska förarbetena nämns endast att grafiska symboler och typsnitt inte är ”föremål”, men med detta avses troligtvis ”varor” eller ”fysiska föremål”; se RP 6/2002, s. 13.

⁸⁹ Se denna tolkning i t.ex. finska Upphovsrättsrådets utlåtande 1990:6.

⁹⁰ Se delade meningar om detta i Paananen, Risto, *Myös fontilla on hintansa*, IPRinfo 1/2003, s. 26 och Harenko, Kristiina, *Pitäkö fonteista maksaa?*, IPRinfo 2/2003, s. 5.

den eventuellt förekommande tekniska funktionen inte är lika uppenbar. Man kan tänka sig att det i vissa fall kan vara ytterst svårt för patentverkets handläggare att i ett enskilt fall avgöra om t.ex. alternativa utformningssätt kan förekomma. Det kan krävas en långtgående teknisk expertis inom det relevanta området eller saken kan till och med i praktiken vara så gott som omöjlig att bedöma. I förarbetena nämns att bl.a. kravet som rör ”delar uteslutande betingade av produktens tekniska funktion” ställer högre krav på teknisk kunskap och kompetens hos mönsteravdelningen än vad som nu finns.⁹¹ Istället för att höja kompetensen, har man valt att slopa officialgranskningen avseende detta nya absoluta hinder. Framtida rättstillämpning får utvisa hur tolkningen av eventuella funktionella inslag skall göras för de grafiska symbolernas och typsnittens del.

---

⁹¹ Se prop. 2001/02:121, s. 94.

4 De materiella förutsättningarna för erhållande av mönsterrätt

4.1 Introduktion

Mönster måste uppfylla vissa särskilda krav för att kunna åtnjuta mönsterskydd. Dessa krav eller förutsättningar kan delas in i formella och materiella. I detta kapitel koncentrerar vi oss dock i huvudsak på de materiella.⁹² De formella berörs främst i kapitel 5.2 nedan. Mönsterskyddets materiella förutsättningar utgörs av nyhet (4.3) och särprägel (4.4). Mönstret bör dessutom vara ett resultat av en skapande verksamhet (4.2). Härutöver krävs att det inte förekommer några s.k. hinder mot mönsterrätt (4.5).

4.2 Kravet på skapande verksamhet

4.2.1 Allmänt

4.2.1.1 Resultatet av en skapande verksamhet

Mönstret bör, för att åtnjuta skydd, vara ett resultat av en skapande verksamhet. Detta krav baserar sig på mönsterskyddslagstiftningens målsättning att uppmuntra till kreativitet och främja nyskapande formgivning.⁹³ Som förutsättning för att uppnå detta mål är att registrerbara mönster är ett resultat av en självständig skapande insats, och skydd beviljas således inte mönster som uppkommer som ett resultat av en slavisk kopiering av något tidigare mönster. I praktiken har detta även ansetts innebära att s.k. banala mönster inte kan registreras.⁹⁴

Detta krav kommer bokstavligen till uttryck varken i mönsterskyddslagen, mönsterdirektivet, mönsterförordningen eller i förarbetena till de två sistnämnda.⁹⁵ I lagen har kravet indirekt ansetts framgå av 1 § 2 st., enligt vilken skydd får den som ”skapat” mönstret eller den till vilken skaparens rätt har övergått. I förarbetena nämns att i begreppet ”skapat” ligger ett

⁹² Se prop. 2001/02:121, s. 110, där de även kallas ”allmänna”.

⁹³ Se Bernitz, s. 161.

⁹⁴ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 6 och nedan 4.2.1.2.

⁹⁵ Kravet på skapande insats har generellt förknippats med upphovsrätten. Med hjälp av detta kriterium har man rent av gjort skillnad på mönsterrätt och upphovsrätt. Se t.ex. Max-Planck-Institute, s. 60, där det nämns att ”In contradiction to copyright law, with this approach it is not necessary that the appearance of the product constitutes the expression of the designer’s personal creative effort.”

subjektivt nyhetskrav, d.v.s. ett krav på att mönstret inte utgör en efterbildning av ett tidigare känt mönster, och att mönstret skall vara ett resultat av mönsterskaparens egen prestation.⁹⁶

I praxis har begreppet ”skapat” dock inte enbart setts som ett slags subjektivt nyhetskrav, utan även betraktats som en del av skillnadskravet (mönstret bör skilja sig från vad som redan är känt). Det är även relaterat till kravet på att ett mönsters utformning inte uteslutande får vara betingat av mönstervarans ändamål och helt okvalificerat.⁹⁷

Trots att det inte av förarbetena framgår att det subjektiva nyhetskravet skulle ha överförts till den nuvarande lagen, har innehållet i tidigare 1 § 2 st. delvis överförts till 1 a §.⁹⁸ Även PRV:s broschyrer⁹⁹ nämner kravet såsom förut, vilket tyder på att svensk rätt inte i detta hänseende har ändrats i och med implementeringen av EG-direktivet. Trots det är det troligt att domstolarna i framtiden snarare kommer att hänvisa till nyhetskravet i 2 § 2 st., kravet på särprägel i 2 § 3 st. eller undantaget gällande detaljer uteslutande bestämda av teknisk funktion i 4 a § 1 st. 1 p. än att hänvisa till kravet på skapande insats i sig.

4.2.1.2 Banala mönster

I praktiken har kravet på skapande insats ansetts innebära att s.k. banala mönster inte kan erhålla skydd genom registrering. Med banalt menas att mönstret är sedvanligt eller alldagligt. Som banalt ses bland annat sedvanliga rutor, ränder och enklare geometriska grundformer, såsom cirklar, bollar, kvadrater, liksidiga trianglar o.s.v. (d.v.s. en obearbetad återgivning av något ur det s.k. allmänna formförrådet).¹⁰⁰ Bestämmandet av vad som skall anses banalt i det enskilda fallet kan vara mycket svårt emedan man inte får ställa några kvalitativa krav på ett mönster.

Banala mönster är inte heller registrerbara enligt mönsterdirektivet (eller mönsterförordningen). Som ovan nämnts, beror detta dock på att banala mönster inte uppfyller kraven på nyhet eller särprägel.¹⁰¹ Kort sagt, trots att kravet är klassificerat på olika vis i lagen å ena sidan och direktivet och förordningen å andra leder dessa till samma slutresultat.

Bakom förbudet mot beviljandet av skydd för banala mönster finns givetvis tanken att ingen skall få ensamrätt till allmänt kända former. Detta skulle

---

⁹⁶ Se prop. 1969:168, s. 63, RÅ 1984 2:65 och prop. 2001/02:121, s. 50.

⁹⁷ Se Bernitz, s. 169–170, NJA 1980 s. 575, RÅ 1987 ref 62 och Levin, 'Skapande' som skyddsförutsättning, i *Ulf 50*, Skrifter utgivna av Institutet för Immaterial- och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet, nr 50, Stockholm, 1986, s. 51.

⁹⁸ Se prop. 2001/02:121, s. 110.

⁹⁹ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 6.

¹⁰⁰ Se Koktvedgaard & Levin, s. 75; se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 6.

¹⁰¹ Jfr Levin, *Levin Commentary*, Kluwer Law International, Haag, 1996, s. 73.

oskäligt begränsa konkurrensen och mönsterrättens utveckling i största allmänhet.¹⁰²

4.2.2 Kravets tolkning för icke-fysiska föremål

Det föreligger en viss risk för kopiering och plagiering vad gäller grafiska symboler. I datorers användargränssnitt och mobiltelefoner representeras bestämda funktioner ofta av grafiska ikoner. Ikonerna, som utgör ”genvägar” till funktionerna, avbildar oftast lättförstådda metaforer för de olika funktionerna. Vissa grundfunktioner är relativt vanligt förekommande och det blir lätt så att många vill välja samma standardiserade metaforer för vissa funktioner, t.ex. papperskorgar för raderade filer, kuvert för epostprogram osv (jfr ovan). Ikonerna blir så starkt kopplade till funktionerna som de representerar att det vore oförmånligt att skapa nya okända ikoner baserade på andra metaforer.¹⁰³ Det anses rent av rekommenderat att bygga upp program på så vis att användarna kan utnyttja vad de lärt sig från tidigare använda program.¹⁰⁴ Det finns således en risk för att många mönsteransökningar för kuvertikoner inlämnas (det bildas mönstertäta områden för vissa ikoner beskrivande vissa funktioner). Mönsterskyddet beviljas ju inte för en idé utan för formgivningen av denna. Här finns således en viss risk för förekomsten av efterbildningar av tidigare mönster.

Ikonerna bör av praktiska skäl väljas så att de är lätta att minnas och förstå. Vidare bör de vara visuellt lätta att uppfatta och känna igen. Eftersom användningsmiljön ofta är en liten bildskärm med dålig resolution, kan de inte heller bestå av många små detaljer i olika färger. Detta leder till att formgivningen snarare blir enkel än detaljrik, vilket i sin tur innebär en viss risk för banalitet (enkla geometriska former är lätta att se).

Även för websideslayout finns det vissa logiska, praktiska och psykologiska aspekter som styr formgivningen. Vårt sätt att läsa (från vänster till höger och uppifrån neråt) styr och begränsar uppläggningsen eller layouten av en websida. Oftast placeras viktiga saker i mitten medan mindre viktiga placeras vid kanterna osv. Vad som dock skulle kunna ses som en banal uppläggning av en sida är svårt att säga. Kanske t.ex. en sida som enbart består av en botten i en viss färg.

För typsnittens del finns det vissa ”funktionella” begränsningar. En bokstav i ett typsnitt måste nämligen vara igenkännlig för att fylla sin funktion. Alla tecken och bokstäver utgår därför från ett grundtypsnitt som alla känner igen. Detta grundtypsnitt torde utgöra det ultimata banala för typsnittens del.

---

¹⁰² Se t.ex. Koktvedgaard & Levin, s. 77–78 och 81.

¹⁰³ Se t.ex. Flynn, Kevin E., *Design Patents for Computer Screen Icons – Another Tool to Protect Your Innovation*, 2004, www.localtechwire.com.

¹⁰⁴ Se t.ex. Cortes, Leslie, *Designing a Graphical User Interface*, 1997, www.medicalcomputingtoday.com.

Banalitetsbedömningen blir typiskt svår för delar av icke-fysiska produkter. En del av en ikon, en websideslayout eller ett typsnitt blir lätt banal. Hur bedömningen av dessa skall företas får framtida domstolspraxis utvisa.

4.3 Nyhetskravet

4.3.1 Allmänt

4.3.1.1 Vad är ett mönster?

Mönstret bör, för att åtnjuta skydd, vara nytt. Denna förutsättning framgår av både mönsterskyddslagen, mönsterdirektivet och mönsterförordningen (2 § 1 och 2 st. ML, direktivet art. 3 och 4, förordningen art. 4 och 5). Enligt tidigare nationell mönsterrätt krävdes absolut nyhet, d.v.s. det krävdes att mönstret var nytt i förhållande till allt som hade blivit känt vid tidpunkten för mönsteransökans inlämning i hela världen. Vidare var nyhetskravet objektivt, vilket innebär att det inte räcker att mönstret är nytt för mönsterskaparen. Som känt, ansågs allt som blivit allmänt tillgängligt till en större eller obegränsad publik genom skrift, föredrag, utnyttjande eller på annat sätt.¹⁰⁵

Enligt mönsterdirektivet och den nuvarande mönsterskyddslagen skall ett mönster anses som nytt om inget identiskt mönster har gjorts allmänt tillgängligt före den dag då mönsteransökan inlämnades (2 § 2 st. ML, direktivet art. 4). Nyhetskravet är dock inte längre absolut, såsom i patentlagen. Kravet är både tidsmässigt (grace period) och territoriellt begränsat (regionalt nyhetskrav). Trots det bygger dock kravet fortfarande på objektivitet och inte på subjektivitet (3 § 1 st. ML, direktivet art. 6 p. 1). Med andra ord räcker det inte heller enligt gällande rätt att ett mönster är nytt för dess skapare, det måste även vara nytt för ”hela världen”. Som avgörande faktor anses att det funnits en faktisk möjlighet att bekanta sig med mönstret, inte om någon i verkligheten gjort det.¹⁰⁶

Mönster skall ses som identiska, trots att de skiljer sig åt, om skillnaderna föreligger endast i oväsentliga avseenden (2 § 2 st. ML, direktivet art. 4). Även de registrerade och oregistrerade gemenskapsmönstrens nyhet bedöms enligt samma kriterier i EG-förordningen. Den avgörande tidpunkten för bedömningen av ett mönsters nyhet är dock olika för respektive skyddstyp (jfr mönsterförordningen art. 5).

Tidpunkten för bedömning av nyhet tolkas således på liknande vis som i patenträtten, vilket innebär att den relevanta tidpunkten för bedömningen om ett mönster kan anses nytt utgörs av dagen för anhängiggörande av

---

¹⁰⁵ Se prop. 2001/02:121, s. 49.

¹⁰⁶ Se prop. 2001/02:121, s. 49.

mönsteransökan eller, vid ansökan baserad på prioritet, prioritetsdagen. Ifall två ansökningar innehållande liknande mönster anhängiggörs under samma dag (s.k. heldagsregeln) och sökanden är den samma, kan de i ansökningarna ingående mönstren ses som varianter av varandra. I sådant fall anses inte den ena ansökan utgöra hinder gentemot den andra, trots att skillnader mellan de två mönstren föreligger endast i oväsentliga avseenden (se mer under 4.4 nedan).

Såsom ovan nämnts, är nyhetskravet territoriellt begränsat. Detta innebär att man i mönsterskyddslagen har gjort avkall på det absoluta världsomspännande nyhetskravet, och i stället infört ett mer regionalt krav på nyhet. Ett mönster anses således ha blivit tillgängligt endast om det rimligen har kunnat komma till de inom EU verksamma fackkretsarnas kännedom i samband med normal näringsverksamhet (3 § 2 st. 1 p. ML, direktivet art. 6). Man har genom denna begränsning försökt skydda europeisk formgivningsindustri från sådana invändningar rörande mönstrets giltighet, vilka grundar sig på mönster, som den europeiska industrin inte haft en rimlig chans att kunna veta något om.¹⁰⁷

Nyhetskravet bör tolkas snävt. Detta innebär att endast ett identiskt eller ett nästan identiskt mönster kan utgöra nyhetshinder. På grund av detta kan även en mindre skillnad från det tidigare mönstret göra det senare mönstret nytt. Enbart likartad karaktär bör inte vara ett hinder för registrering.¹⁰⁸ Vid bedömning av två mönsters identitet bör man betrakta mönstren i sin helhet och inte jämföra mönstrens detaljer sinsemellan. Men eftersom även en mindre skillnad kan vara tillräcklig för att göra ett mönster i sin helhet nytt, är det nästan egalt om mönstren jämförs i sin helhet eller om enbart vissa skiljande detaljer betraktas. Här bör dock dessutom hållas i minnet det självständiga kravet på särprägel (se 4.4 nedan).

4.3.1.2 Undantag från nyhetskravet

Enligt huvudregeln anses ett mönster ha förlorat sin nyhet, om ett identiskt mönster har gjorts allmänt tillgängligt innan ansökningsdagen (2 § 2 st. ML, direktivet art. 4). Ett mönster ses dock inte som känt och offentliggjort ifall mönstret har gjorts känt genom åtgärder vidtagna eller uppgifter givna av mönsterskaparen, dennes rättsägare (arbetsgivare) eller tredje person 12 månader innan ansökningsdagen eller prioritetsdagen (3 a § 1 st. 1 och 2 p. och 2 st. ML). Samma gäller i situationer då mönstret offentliggjorts genom missbruk gentemot mönsterskaparen eller rättsägaren (3 a § 1 st. 3 p. ML, direktivet art. 6).

Detta undantag kallas nyhetsfrist (grace period). Den innebär i praktiken att det är möjligt att använda mönstret under ett helt år innan ansökande om

---

¹⁰⁷ Se Franzosi, Mario, red., *European Design Protection, Official Commentary of Proposal Of Directive*, Kluwer Law International, Haag, 1996, art. 6.

¹⁰⁸ Jfr Koktvedgaard & Levin, s. 323; jfr finska RP 6/2002, s. 14.

skydd utan att mönstrets nyhet går förlorad. Under denna period kan man göra marknadsundersökningar för att se om det överhuvudtaget är lönsamt att registrera mönstret eller om det är lönsammare att enbart förlita sig till ett oregistrerat mönsterskydd. På detta sätt kan företagen utnyttja sina resurser på effektivaste vis. Det finns dock vissa risker förknippade med nyhetsfristen: ett offentliggörande kan leda till problem ifall man önskar söka skydd i länder vilkas lag inte inkluderar en motsvarande regel. Vill man således vara på den säkra sidan lönar det sig alltid att inlämna ansökan före offentliggörandet.

Under perioden efter ett offentliggörande och innan inlämning av ansökan lever man dessutom med de risker som är förknippade med oregistrerat mönster (man måste kunna bevisa sin egen rätt till mönstret, att den som kopierat mönstret är medveten om det oregistrerade mönstret och att den som kopierat använt det oregistrerade mönstret för att skapa en kopia). Dessutom bör man hålla i minnet att det oregistrerade gemenskapsmönstret har man givetvis skydd för endast inom EU-området. Ett offentliggörande i t.ex. Sverige kan leda till att en konkurrent utnyttjar eller inlämnar en mönsteransökan för ett identiskt mönster i något icke-EU-land.

Ett annat undantag är prioritet, med hjälp av vilken man kan söka skydd i vilket land som helst, som har tillträtt Pariskonventionen eller WTO:s grundfördrag, inom 6 månader från inlämning av den första mönsteransökan för ifrågasvarande mönster. Nyheten för en dylik senare ansökan bedöms sedan enligt prioritetsdagen (d.v.s. ansökningsdagen för den först inlämnade ansökan) i stället för ansökningsdagen för denna senare ansökan (2 § 2 st. och 8–8 d §§ ML).

Slutligen bör påpekas att den ovannämnda territoriella begränsningen för nyhetskravet givetvis också kan ses som ett slags undantag från nyhetskravet (se ovan under 4.3.1.1).

4.3.1.3 Nyhetsbegreppets tolkningsproblem

Det tidigare svenska nyhetsbegreppet skilde sig på flera punkter från det nuvarande genom direktivet och förordningen införda begreppet. Detta är inget unikt; situationen har varit den samma i ett stort antal EU-länder. De flesta länder har haft något slag av nyhetskrav, men dess innebörd och definition har skilt sig åt. Nu har ett gemensamt nyhetsbegrepp införts genom harmonisering av de nationella lagarna för mönsterskydd. Trots det kan förvaltnings- och rättspraxis, nationella rättsprinciper och rättstradition i de olika länderna påverka tolkningen av begreppet. Här finns en risk att de nationella myndigheterna och domstolarna fortsättningsvis tolkar nyhetsbegreppet i ljuset av den tolkning som de gjort av det tidigare nationella begreppet.¹⁰⁹ Levin har beskrivit problematiken med frågan:

---

¹⁰⁹ Levin, *I. Diskussion* 31.8.1992, NIR 1993, s. 55.

”How would it be possible to coordinate, and even more so to, change existing ”novelty” standards to a unified one, still using the same expression?”¹¹⁰

En lösning vore att avskaffa nyhetskravet helt och hållet och enbart använda sig av kravet på särprägel vid bedömning av ett mönsters skyddsförutsättningar. Men problemet skulle eventuellt kvarstå, eftersom även kravet på särprägel har funnits sedan gammalt i de europeiska ländernas nationella mönsterskyddslagar. Kravet har dessutom definierats på liknande vis i de olika ländernas lagar, trots att innehållet inte stämmer överens.¹¹¹

4.3.2 Kravets tolkning för icke-fysiska föremål

Såsom ovan nämnts, skall ett mönster ses som nytt om inget identiskt mönster har gjorts allmänt tillgängligt tidigare. Hur mycket utseendet eller formgivningen överhuvudtaget kan variera beror på hurudan produkt det är fråga om.

De grafiska ikonerna kan i princip utformas precis hur som helst. Begränsningen för formgivningen beror inte på de direkta funktionella egenskaperna hos denna typ av mönster (av funktionella skäl förses t.ex. alla spadar med ett handtag) utan snarare på den koppling som finns mellan ikonens utseende och den funktion som skall ligga bakom ikonerna. Klart är att en grafisk ikon tekniskt sett kan fungera lika bra för samma funktion oberoende hur den är formad. Det är dock av logiska skäl mer praktiskt om det finns en koppling i form av en lämplig metafor mellan ikonens formgivning (en skräpkorg i stället för en penna eller en blomma) och dess avsedda funktion (för en ”mapp” med raderade filer). Mönstertäthetsrisken ligger i att alla vill använda samma metaforer för samma funktioner. Dock torde det ändå finnas tillräckligt utrymme för varierande formgivning för ikoner till den grad att nyhet kan uppnås.

Motsvarande resonemang kan delvis föras för bildskärmslayoutens del. Man kan även ställa frågan om möjligheterna att placera data på skärmen är begränsade. Det torde dock finnas utrymme för varierande formgivning och således även nyhet för denna typ av mönster också.

Typsnittens begränsning ligger i läsbarheten; allmänheten måste kunna identifiera tecknen och bokstäverna och kunna koppla ihop dem med motsvarande tecken och bokstäver i ett för allmänheten redan känt typsnitt (det s.k. grundtypsnittet). Är t.ex. bokstaven A snirklad så pass mycket att den inte är igenkännbar som ett A, mister typsnittet sin grundfunktion. Detta innebär att de flesta typsnitt har vissa gemensamma drag, som baserar sig på

---

¹¹⁰ Levin, *Levin Commentary*, s. 65.

¹¹¹ Levin, *Formskydd*, Liber Förlag, Stockholm, 1984, s. 338.

dess funktionella egenskaper. Detta innebär dock inte att det inte skulle finnas utrymme för varierande och alternativ formgivning även för typsnitt. Det finns dock en risk för att nyhetsbegreppet måste tolkas särskilt snävt för typsnitt. En orsak är också att underlaget för nyhetsbedömningen (från tidigare kända typsnitt) är mycket stort. Att nyhetskravet endast är ”relativt” (d.v.s. icke-absolut)¹¹² underlättar dock bedömningen. Detta gäller även för grafiska ikoner och layout på bildskärmar.

Det kan tänkas att nyhetsfristsmöjligheten är särskilt lockande och användbar för grafiska ikoner. Lanseringen av en viss produkt sker ofta vid olika tidpunkt i t.ex. Asien och Europa. Det kan också förekomma skillnader avseende tekniknivå och olika standarder på olika kontinenter. Dessutom kan det tänkas att man söker kompletterande mönsterskydd för sina figurvarumärken, som redan lanserats.

4.4 Kravet på särprägel

4.4.1 Allmänt

4.4.1.1 Begreppen väsentlig skillnad och särprägel

Förutom nyhet krävs även att ett mönster skiljer sig från tidigare kända mönster. Detta är en absolut förutsättning för att mönstret skall kunna åtnjuta skydd (2 § 1 och 3 st. ML, direktivet art. 3 p. 2 och art. 5, förordningen art. 4 p. 1 och art. 6). Enligt tidigare svensk mönsterrätt krävdes att ett mönster väsentligen skilde sig från tidigare kända mönster för att kunna registreras (2 § ML innan 1 juli 2002). Vid bedömningen av om ett mönster uppfyllde kravet på väsentlig skillnad jämfördes mönstret endast med sådana tidigare kända mönster, vilka avsåg likadana eller liknande varor som de för vilka mönstret ämnades registreras. Mönstret måste således vara nytt i jämförelse med alla tidigare mönster i världen, men skilja sig endast från sådana mönster som gällde likadana eller liknande varor. Detta begrepp var avgörande även för skyddsomfånget; ett mönsters skydd omfattade alla mönster som inte väsentligen skilde sig från detta.

Enligt mönsterskyddslagen i dess nuvarande form (och mönsterdirektivet) krävs till skillnad från tidigare rätt inte väsentlig skillnad, utan att mönstret är särpräglad (2 § 1 st. och 3 st. ML).¹¹³ Mönstret har särprägel om det helhetsintryck som en kunnig användare får av mönstret skiljer sig från det helhetsintryck som han eller hon har fått av tidigare kända mönster (2 § 3 st.

---

¹¹² Det har inom branschen även kallats ”falsk nyhet”. I förarbetena konstateras dessutom att nyhetsgranskningen är illusorisk; se prop. 2001/02:121, s. 94.

¹¹³ Den engelska versionen av direktivet använder begreppet ”individual character” och den tyska ”Eigenart”, men innebörden är densamma; se prop. 2001/02:121, s. 52. Se även Kosehtial, Ulrike, *Das Gemeinschaftsgeschmacksmuster: Die Kriterien der Eigenart, Sichtbarkeit und Funktionalität*, GRUR Int 12/2003, s. 975.

ML, direktivet art. 5 och ingressen st. 13). Kriteriet på särprägel är således i grund och botten ett skillnadskrav, och motsvarar i hög grad det tidigare kravet på väsentlig skillnad. Det är alltså fråga om en bedömning av hur stor utseendemässig distans som måste föreligga mellan ett tidigare mönster och ett nytt mönster för att det senare skall kunna skyddas.¹¹⁴

När man prövar om ett mönster uppfyller kravet på särprägel, bör man jämföra det med alla tidigare kända mönster (2 § 3 st. ML ”varje annat mönster som har gjorts allmänt tillgängligt”). Såsom tidigare är det mönstrets helhetsutseende som är avgörande vid bedömningen av om tillräcklig utseendemässig distans föreligger. Enligt lagens bestämmelse baserad på direktivets artikeltext räcker det med att helhetsintrycket av mönstret ”skiljer sig” i förhållande till tidigare mönster, och inte så som tidigare ”väsentligt skiljer sig”. Detta tyder på att nivån på mönsterskydd skulle ha sänkts. Däremot talas det i st. 13 i ingressen till direktivet om ”tydlig skillnad” (”clearly differ”) i relation till befintliga mönster. Eventuellt har man haft för avsikt att på detta vis indikera att kravet inte skall tillämpas för lågt.¹¹⁵ Regeringen konstaterar att bedömningen blir en fråga för rättstillämpningen.¹¹⁶ Personligen anser jag att man kan dra den slutsatsen att syftet sannolikt inte varit att sänka den tidigare gällande nivån på mönsterskyddet.

4.4.1.2 Begreppet kunnig användare

Ett mönsters särprägel skall bedömas av en ”kunnig användare”, vilket i den engelskspråkiga versionen av direktivet kallas ”informed user” (2 § 3 st. ML, direktivet art. 5 och 9, förordningen art. 6 och 11). Förarbetena ger ingen vägledning för vem denna kunnige användare kan vara, utan även denna fråga överläts till rättstillämpningen.¹¹⁷ I de finska förarbetena konstateras att det inte ens är möjligt att definiera en sådan fiktiv person p.g.a. att den kunnige användaren varierar från fall till fall beroende på produkttypen.¹¹⁸

Med kunnig användare menas troligtvis en fiktiv person, som är relativt insatt i produkttypen ifråga. Å ena sidan förutsätts det av en sådan person att han eller hon har kunskaper om och förståelse för de mönster som hänför sig till ifrågavarande produkt och deras variationsmöjligheter. Å andra sidan behöver han eller hon inte vara så insatt i ifrågavarande bransch som t.ex. en formgivare. En kunnig användare skall alltså inte heller vara någon expert.

---

¹¹⁴ Se prop. 2001/02:121, s. 51.

¹¹⁵ Se Rapinoja, Ben, *Mallioikeuden tulevat suuntaviivat Suomessa ja EU:ssa, Mallien oikeudellisesta suojasta direktiivi*, IPRinfo 2/2000, s. 13.

¹¹⁶ Se prop. 2001/02:121, s. 52.

¹¹⁷ Se prop. 2001/02:121, s. 52.

¹¹⁸ Se finska RP 6/2002, s. 15.

Det förekommer på detta vis en viss flexibilitet i begreppet, eftersom den kunnige användarens kunskapsnivå varierar beroende på mönstrets natur.¹¹⁹

Således råder en viss osäkerhet rörande den kunnige användaren. Ibland avses en vanlig konsument och ibland igen en specialicerad mekaniker. Den viktigaste egenskapen hos den kunnige användaren är ändå att han eller hon är väl insatt i ifrågavarande produkts egenskaper och är medveten om de mönster som finns inom ifrågavarande produkttyp (mönstertätheten), vilket innebär att denne kan vara en konsument endast ifall konsumenten har de nödvändiga kunskaperna om förekomsten av olika mönster på marknaden (detta är sannolikt det man avsett med ”kunnig”). Om det t.ex. är fråga om en teknisk komponent eller en reservdel, skall den kunnige användare helst vara någon som i sitt arbete kommer i kontakt med mönstret. Det är ändå önskvärt att kunskapsnivån inte ställs alltför högt i förhållande till vanliga konsumenter, eftersom det normalt är för den vanlige konsumenten produkten framställs.¹²⁰ Med kunnig användare menas således främst slutanvändaren av produkten (”end user”).¹²¹

I praktiken fungerar domaren som kunnig användare. Det är dock meningen att domaren skall sätta sig i en sådan genomsnittlig samhällsmedlems ställe, som är intresserad av att köpa eller använda produkten i fråga.¹²² I vissa fall kan det vara möjligt att en utomstående expert på området får hjälpa till vid bedömningen (t.ex. för att ge råd om relevansen av detaljer som inte är lätta att upptäcka av en oinsatt person), trots att det inte är meningen att den kunnige användaren skall utgöras av en expert på området.¹²³

4.4.1.3 Jämförelsematerialet

Med vad skall den kunnige användaren då jämföra mönstret? Till jämförelsematerialet hör i princip alla tidigare kända mönster som är av samma produkttyp, d.v.s. mönster som den kunnige användaren har kunskaper om. De kriterier som används vid bedömningen skall vara anpassade till ifrågavarande produkttyp. Kläder skall således inte jämföras enligt samma måttstock som arbetsredskap, och arbetsredskap enligt samma måttstock som möbler.¹²⁴

Man bör dock observera att eftersom ett mönsters skyddsområde täcker alla mönster som inte skiljer sig från detta oberoende av varuslag, borde i princip alla liknande mönster tas i beaktande, oberoende om de gäller

---

¹¹⁹ Jfr finska RP 6/2002, s. 15.

¹²⁰ Se Phillips, Jeremy J, *Phillips Commentary*, Kluwer Law International, Haag, 1996, s. 96; se Franzosi, *Official Commentary of Proposal of Directive*, article 6; se Levin, *Levin Commentary*, s. 70.

¹²¹ Se Musker, s. 32.

¹²² Se Koschtial, s. 975, där det nämns att ”Der richtige Standard für die Beurteilung der Eigenart ist mithin der des aufmerksamen Verbrauchers und nicht der des Designers.”

¹²³ Se Kur, s. 6; Levin, *Levin Commentary*, s. 71.

¹²⁴ Se Levin, *Levin Commentary*, s. 71; se Max-Planck-Institut, s. 60.

liknande produkter eller inte. Detta är dock främst av betydelse för ornament, som kan appliceras på och ingå i alla sorters produkter. Dessa ornament jämförs därför främst med andra tidigare ornament. Till jämförelsematerialet kan höra, förutom tidigare mönster, även tidigare patent, nyttighetsmodeller, varumärken och upphovsrättsligt skyddade verk (se nedan 4.5).

4.4.1.4 Mönstertätheten

Vid bedömningen av om kravet på särprägel kan anses uppfyllt bör man ta hänsyn till den grad av frihet som formgivaren har haft vid utvecklandet av mönstret (2 § 3 st. 2 meningen ML). I direktivets ingress st. 13 betonas att man vid bedömningen skall beakta arten av produkt på vilket mönstret tillämpas eller i vilken det ingår. Speciell vikt skall fästas vid den industrigren som mönstret förknippas med. Således bedöms helhetsintrycket på olika vis inom skilda branscher och för skilda varuslag, och hänsyn skall på detta sätt tas till mönstertätheten på respektive område.¹²⁵

För en produkt, vars funktion begränsar formgivningen av mönstret till vissa grundformer, kan små detaljer få en avgörande betydelse (t.ex. skruvar och spikar). På detta vis har man velat trygga formgivning av produkter inom branscher där spelutrymmet för formgivning är mycket begränsat.¹²⁶ Har det endast funnits ett litet variationsutrymme för ny formgivning, kan kravet på särprägel således vara lägre, och även små skillnader kan vara tillräckliga för beviljande av mönsterskydd.¹²⁷ Detta innebär dock samtidigt att skyddsomfånget är snävare.¹²⁸

4.4.1.5 Relationen mellan särprägel och skyddsomfång

Mönstrets särprägel, som är en av förutsättningarna för erhållande av mönsterskydd, och mönsterskyddets omfång utgör varandras spegelbilder.¹²⁹ På så vis är ett mönster registrerbart om det skiljer sig från tidigare kända mönster enligt 2 § 3 st. ML. Samtidigt täcker mönstrets skyddsomfång allt som inte skiljer sig från det enligt 5 § 2 st. ML. Av dessa skäl är också s.k. beroendemönster uteslutna från skydd.¹³⁰

---

¹²⁵ Att arten av produkt och industrigren skall tas i beaktande kan på ett vis kännas konstigt, särskilt för ornamentens del, eftersom mönstren i princip inte anses vara bundna till någon viss produkt. Om detta, se t.ex. Musker, s. 34.

¹²⁶ Se prop. 2001/02:121, s. 53.

¹²⁷ Det är dock ändå helhetsintrycket som avgör och inte enskilda detaljer i sig. Har detaljer ändrats, men inte helhetsintrycket, kan detta bero på att de ämnat förbättra någon teknisk egenskap. För detta syfte finns det andra former av immaterialrättsligt skydd, t.ex. patent och i vissa länder bruksmönsterskydd.

¹²⁸ Se Kur, s. 6; se Bernitz, s. 169; se Musker, s. 33–34.

¹²⁹ Se Bernitz, s. 169 och 174; se Franzosi, *Official Commentary of Proposal Of Directive*, art. 9.

¹³⁰ Se Musker, s. 55.

Med beroendemönster menas ett sådant mönster som är registrerbart, men vars användning är beroende av ett medgivande av mönsterhavaren för ett tidigare registrerat mönster. Med detta avses ett senare mönster som delvis utgörs av ett annat tidigare mönster. Som exempel kan nämnas ett mönster för en tekopp som dekorerats med ett tidigare registrerat blommönster. Enligt tidigare svensk rätt skulle det senare mönstret ansetts kunna uppfylla kraven på nyhet och väsentlig skillnad, men krävt ett medgivande av tidigare mönsterhavare p.g.a. att det senare mönstret innehåller något som inte väsentligen skiljer sig från ett tidigare mönster (5 § 1 st. ML innan 1 juli 2002).

Mönstrets skyddsomfång och skillnadsbegreppets omfattning enligt nuvarande lag, sträcker sig således längre än motsvarande skyddsomfång och begreppet väsentlig skillnad enligt tidigare mönsterskyddslag. Således omfattar ett tidigare mönster allt som inte skiljer sig från detta och dessutom alla de mönster som innehåller något (mönster) som inte skiljer sig från detta (se mer om detta nedan i kapitel 6.3).

4.4.2 Kravets tolkning för icke-fysiska föremål

4.4.2.1 Särprägel

Hur skall särprägel tolkas vad gäller icke-fysiska föremål? Ovan under 4.4.1.1 har nämnts att ett mönster är särpräglat om det helhetsintryck som en kunnig användare får av mönstret skiljer sig från det helhetsintryck han eller hon har fått av tidigare kända mönster. Detta krav bör tillämpas på motsvarande sätt för de icke-fysiska föremålen, oberoende om de är grafiska ikoner, websideslayout eller typsnitt.

Jämförelsen av två mönster sker i praktiken genom att mönstrens detaljer jämförs. Likheter och skillnader ges lika stor vikt vid bedömningen.¹³¹ Om de likheter som finns i de två mönstrens detaljer gör att även helhetsintrycket av mönstren är lika, är det senare mönstret inte särpräglat. Helhetsintrycket av de detaljer, som finns i grafiska ikoner, menyer eller websidors layout, sedda tillsammans är således avgörande.

Hur helhetsintrycket av ett mönster avseende typsnitt byggs upp kan dock vara en aning oklart. Detta beror på att ett mönster för typsnitt kan bestå av ett antal (oftast tiotal) olika tecken. Helhetsintrycket av mönstret utgörs då av det intryck man får av alla de i mönstret ingående tecknen sedda tillsammans, och inte av det helhetsintryck man får av varje enskilt tecken för sig. Varje enskilt tecken utgör således i mönstret endast en beståndsdel eller en detalj.

---

¹³¹ I en förslagsversion till mönsterdirektivet framgick att likheter skulle ges större vikt än skillnader, vilket skulle ha gjort det svårare att uppnå särprägel. Om detta, se Musker, s. 32.

Klart är dock att när jämförelsen sker mellan ett tidigare mönster bestående av 24 tecken (t.ex. bokstäverna A-Ö i latinska alfabetet) och ett senare mönster bestående av 24 andra tecken (även bokstäverna A-Ö i latinska alfabetet) jämförs A:t i det tidigare mönstret med A:t i det senare osv. På samma vis är det med en jämförelse av två knivar, handtagen jämförs för sig och eggen för sig, varefter man ser till helhetsintrycket av de två mönstren. Det väsentliga är således att man inte enbart jämför de olika i produkterna ingående detaljerna. En jämförelse mellan ett typsnitt bestående av 30 tecken och ett typsnitt bestående av 20 tecken kan genast vara en aning svårare. Detta fall måste jämföras med att ena kniven saknar en komponent eller detalj som finns hos den andra.

4.4.2.2 Begreppet kunnig användare

Vem är kunnig användare för dessa typer av mönster? Ovan under 4.4.1.2 har nämnts att det oftast är domaren som i praktiken får agera kunnig användare. Domaren bör dock göra sin objektiva bedömning av situationen med utgångspunkt i en fiktiv person och dess egenskaper. Ovan har även nämnts att den fiktiva personens egenskaper skiljer sig åt beroende på hurudant mönster det är fråga om. De icke-fysiska mönstrens karaktär är således i viss mån avgörande för vilka karaktärsdrag, yrkesroller och andra egenskaper som den fiktiva personen kan tänkas ha.

Det förekommer i och för sig en enorm vetenskap bakom grafisk design, t.ex. bakom användandet av metaforer för ikoner och uppläggnings av data vid design av websidor. Det är fråga om en kombination främst av vetenskaperna psykologi (hur människan förnimmer och tolkar olika metaforer), fysiologi (hur människans visuella synorgan fungerar och dess begränsningar) och teknik (vilka tekniska möjligheter och begränsningar som finns vid utformningen av mönstren). Dessutom är det till viss del fråga om logik och sunt förnuft i kombination med de bakomliggande önskemål och syften man har för utformningen av en viss grafisk produkt samt i hög grad även estetiska överväganden. Trots att en hel del kunskap och överväganden ligger bakom grafisk design är den slutlige användaren ändå regelmässigt en konsument. Således anser jag att den kunnige användaren snarare måste utgöras av en vanlig konsument än en teknisk expert.

4.4.2.3 Jämförelsematerialet

Vad skall då anses ingå i det jämförelsematerial som en kunnig användare bör ta i beaktande? En kunnig användare skall ju enbart ta liknande mönster i beaktande vid prövning av ett mönsters särprägelse. Således bör mönstret jämföras med alla de kända mönster som är av samma eller liknande slag, men inte enbart med mönster som registrerats för varor av samma eller liknande slag såsom tidigare. Detta är av särskild betydelse för ornament som kan appliceras på vilka slags varor som helst.

För grafiska symboler kan kända liknande mönster finnas bland andra mönster (främst ornament, grafiska ikoner, websides layout, typsnitt), figurvarumärken och upphovsrättsligt skyddade verk. Jämförelsematerialet vid skillnadsprövningen för websides layout utgörs främst av liknande mönster för websidor och av upphovsrättsligt skyddade verk (websidor). Dessutom kan mönster i form av grafiska ikoner utgöra delar av dessa sidor och även vissa typsnitt kan förekomma. För typsnitt kan det vara frågan om tidigare mönster (typsnitt, grafiska ikoner, websidor), figurativa ordvarumärken och upphovsrättsliga verk.

I doktrin har även behovet av ett skydd för figurativa firmor diskuterats.¹³² De flesta länders rättssystem känner inte till något eget registreringssystem för firmor med figurativa inslag. Nu åtnjuter firma firmarättsligt skydd främst för det registrerade ordmärket. Figurkännetecken, som symboliserar rörelsen, kan dock efter inarbetning erhålla ett visst skydd som s.k. sekundärt kännetecken (1 § 2 st. och 2 § 1 st. FL).¹³³ I övrigt måste firmor skyddas genom det närliggande varumärkesrättsliga systemet, upphovsrätten eller marknadsrätten. Kort sagt kan de figurativa firmorna komma att ingå i jämförelsematerialet för icke-fysiska mönster antingen som inarbetade sekundära kännetecken eller indirekt genom varumärkesrätten m.m.

Normalt sett ingår även tidigare kända patent i jämförelsematerialet. Det är dock inte troligt att dessa skulle kunna innehålla något som kan anses liknande avseende varken ikoner, websideslayout eller typsnitt. Vidare kan användningen av ett mönster för t.ex. en viss layout anses utgöra renommésnyltning eller liknande marknadsrättsligt intrång, men detta i sig gör inte en mönsterregistrering ogiltig (vissa detaljer ingående i ett företags image kan eventuellt åtnjuta oregistrerat EU-mönsterskydd eller upphovsrätt).

De olika EU-länderna har olika nationella skyddsformer som löper parallellt med det mönsterrättsliga systemet. Tolkningen och tillämpningen av lagreglerna sker hos varje lands myndigheter och domstolar i ljuset av respektive lands rättstraditioner, rättsprinciper och rådande förhållanden. Detta innebär samtidigt att jämförelsematerialet skiljer sig väsentligt åt mellan de olika medlemsländerna.

4.4.2.4 Mönstertätheten

Angående mönstertätheten för de icke-fysiska föremålens del hänvisar jag till avsnitt 3.4.2.3 ovan och avsnitt 6.3.2 nedan.

---

¹³² Se t.ex. Schrickler, Gerhard, *Protection of Pictorial Company Symbols Under German Law*, IIC nr 2/1999.

¹³³ Se t.ex. Koktvedgaard & Levin, s. 436, eller Bernitz, s. 229–230.

4.5 Hinder mot mönsterrätt

4.5.1 Allmänt

4.5.1.1 Absoluta hinder

Trots att de materiella förutsättningarna för skydd skulle vara uppfyllda för ett mönster (d.v.s. kraven på nyhet och särprägel), kan det antingen inte registreras eller registreringen upphävas ifall det finns ett hinder mot mönsterrätten. Hindren indelas i absoluta (ovillkorliga) och relativa (särskilda eller villkorliga) hinder, som är beroende av tillstånd. Hinder mot mönsterrätten kan indelas även i hinder mot registrering och grunder för hävande, beroende på om de kontrolleras av patentverket i samband med registreringsförfarandet.

Mönsterskyddslagen innehåller flera absoluta registreringshinder. De flesta infördes i samband med implementeringen av mönsterdirektivet. Detta betyder ändå inte att den svenska lagen skulle väsentligen ha ändrat i sak. De flesta av dessa hinder är nämligen självklarheter som redan från tidigare ingått som en del av svensk mönsterrätt, trots att de inte ordagrant nämnts i lagen. Ett av de absoluta hindren är att ett mönster inte beviljas skydd ifall det strider mot goda seder eller allmän ordning (4 § 1 p. ML, direktivet art. 8, direktivets ingress st. 16).¹³⁴ Frågan om ett mönster i en svensk mönsteransökan strider mot goda seder eller allmän ordning skall givetvis avgöras i enlighet med svensk rättssyn, vilket innebär att det genom direktivet harmoniserade begreppet tolkas olika i alla medlemsländer. Detta betyder samtidigt att direktivet inte ändrade på tolkningen av hindret i Sverige.

Andra hinder som kan betraktas som absoluta är att det inte är fråga om ett mönster enligt mönsterbegreppet (1 § 1 p. ML), att mönstret inte är nytt (2 § 1 och 2 st. ML) eller särpräglad (2 § 1 och 3 st. ML), eller att det är frågan om en osynlig del (2 a § ML), en del som uteslutande är bestämd av produktens tekniska funktion (4 a § 1 st. 1 p. ML) eller en s.k. must-fit-del (4 a § 1 st. 2 p. ML). Det finns dessutom ett slags ”retroaktiv” nyhets- och särprägelsregel (4 § 3 p. ML, direktivet art. 11 st. 1 d) enligt vilken mönster i tidigare hemliga mönsteransökningar, som senare blir offentliga, även kan utgöra ovillkorliga hinder.¹³⁵ Detta är enligt svensk lag utformat som ett absolut hinder, medan det i doktrinen även har uppfattats som ett relativt hinder.¹³⁶ Detta beror på att direktivet i art. 11 st. 6 ger medlemsstaten rätt att bestämma att ifrågavarande hinder skall åberopas av patentverket *ex officio*.

---

¹³⁴ Se prop. 2001/02:121, s. 62.

¹³⁵ Se prop. 2001/02:121, s. 63.

¹³⁶ Se t.ex. Musker, s. 62.

4.5.1.2 Relativa hinder

Som relativa hinder anses de hinder som är beroende av tillstånd av tidigare rättshavare. Hit hör de mönster i vilka intagits statsvapen, statsflagga eller annat statselement eller beteckning som syftar på svenska staten m.m. (4 § 2 p. ML), annans skyddade firma eller varukännetecken (registrerade, inarbetade eller tidigare offentliggjorda ansökningar) (4 § 4 p. a ML), annans porträtt, släktnamn eller konstnärsnamn (4 § 4 p. b ML) eller annans skyddade titel på litterärt eller konstnärligt verk eller som kränker annans upphovsrätt eller rätt till fotografisk bild (4 § 4 p. c ML).

Tidigare patent- och varumärkesansökningar, som inte blivit offentliggjorda, utgör dock inte längre hinder mot senare mönster. Detta kan i praktiken betyda att trots att ansökan inte har blivit tillgänglig, kan uppfinningen eller varumärket ha offentliggjorts av sökanden och på det viset ändå utgöra hinder genom kraven på nyhet och särprägel. Vidare är beroendemönster inte nämnda bland de relativa hindren, utan dessa hör till frågan om skyddsområdets omfattning och begreppet särprägel. Ett infogande av ett tidigare skyddat mönster i ett senare mönster utgör en användning som kräver tillstånd av mönsterhavaren för att inte utgöra mönsterintrång.¹³⁷

Slutligen är det dock värt att nämna frågan om bättre rätt till mönster. Eftersom endast den som skapat ett mönster eller den till vilken rätten övergått kan få ensamrätt till det, skall en ansökan innehållande mönster som skapats av annan än sökanden förvägras registrering (1 a § och 16–17 §§ ML).

4.5.2 Hinder mot mönster för icke-fysiska föremål

4.5.2.1 Absoluta hinder

En grafisk ikon, en meny eller en bildskärmslayout kan mycket väl strida mot goda seder eller allmän ordning. Mönstret kan t.ex. innehålla någon olämplig rasistisk, religiös eller sexuell symbol.¹³⁸ Däremot kan det vara betydligt svårare att föreställa sig att ett typsnitt skulle strida mot goda seder eller allmän ordning, men det kanske inte är helt omöjligt (även här kan t.ex. hakkors förekomma).

Troligtvis uppfyller alltid ett icke-fysiskt föremål kraven på mönster enligt den mycket vida definitionen på mönster. Även rörliga mönster kan i princip anses vara förenliga med ordalydelsen. Trots det, är ett rörligt mönster eventuellt inte registrerbart i dess rörliga form, utan det blir snarare frågan om hur många mönster som förekommer på avbildningarna än om ett

---

¹³⁷ Se prop. 2001/02:121, s. 64.

¹³⁸ Jfr Musker, s. 52.

mönster existerar överhuvudtaget (se dock nedan 6.4.4, varav framgår att OHIM numera godkännt animationer).

Vidare är det givetvis möjligt att ett mönster för ett icke-fysiskt föremål inte ses som nytt eller särpräglad. Övriga absoluta hinder kan inte av praktiska skäl bli aktuella.

4.5.2.2 Relativa hinder

Alla de relativa hindren kan i princip bli aktuella för de icke-fysiska föremålen. En grafisk ikon kan utformas som en internationell beteckning (t.ex. röda korsets symbol) eller ett statseblem. Grafiska ikoner kan även innehålla annans skyddade firma eller varumärke, annans porträtt, släktnamn eller konstnärnamn, titel eller något annat som kränker annans upphovsrätt eller rätt till fotografisk bild. Samma gäller andra grafiska symboler i form av menyer eller websideslayout m.m. Typsnitt kan vara format i samma stil som annans figurativa ordmärke. I övrigt är de andra relativa hindren knappast relevanta för typsnittens del.

5 Andra immaterialrätter som alternativa eller kompletterande skyddsformer

5.1 Introduktion

Mönsterföremål kan även bli föremål för andra former av immaterialrättsligt skydd. Eftersom mönsterföremålen kan ha både funktionella och estetiska inslag (bestå av både nytto- och prydnadsmönster), kan både immaterialrätter som skyddar idéer och funktioner samt sådana som skyddar utseendet komma i fråga. Jag kommer nedan endast att kort behandla frågan utifrån de icke-fysiska föremålen, särskilt grafiska ikoners och typsnitts, perspektiv.

5.2 Varumärkesrätt

En grafisk symbol kan bli föremål för varumärkesrättsligt skydd under förutsättning att det uppfyller kraven i VML (m.a.o. att inga absoluta eller relativa hinder föreligger). Grafiska symboler och menyer samt typsnitt består alla av tecken som kan återges grafiskt (1 § 2 st. VML). De kan bestå av t.ex. ord, figurer, bokstäver eller siffror. Vidare krävs särskiljningsförmåga, nämligen att tecknen skall kunna särskilja ett företags varor och tjänster från andras (1 § 2 st. och 13 § 1 st. VML). Beteckningen måste således kunna uppfattas som ett individualiseringsmedel (ha varumärkeskaraktär) och inte vara föremål för något frihållningsbehov (vara t.ex. deskriptivt).¹³⁹

Ett intressant förhållande föreligger för de grafiska symboler, vilka består av bilder vars enda syfte eller funktion är att fungera som dekoration av en bildskärm (t.ex. bilder på mobiltelefoners display). Eftersom den grafiska symbolen i sig utgör varan (jfr ord- eller figurmärken som appliceras på själva varan), så kan man till viss del jämföra denna typ av varumärkesföremål med produktutstyrsel (1 § 2 st. VML ”formen eller utstyrseln på en vara”). Samma kan i viss mån anses gälla typsnitt. I visst hänseende beskriver en produktutstyrsel i form av en grafisk symbol eller ett typsnitt alltid varan, eftersom den är varan i sig. Detta resonemang förutsätter givetvis att varuförteckningen innehåller varan ”grafiska ikoner” respektive ”typsnitt”. Man kan dock tänka sig att man säljer andra grafiska

---

¹³⁹ Se Holmqvist, Lars, *Varumärkens särskiljningsförmåga*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1999, s. 110.

ikoner eller typsnitt med hjälp av varumärket, vilket innebär att det inte skulle anses rent deskriptivt. Detta torde också i praktiken vara fallet.

På motsvarande vis kan ett varumärke bli föremål för mönsterskydd under förutsättning att varumärket är förenligt med mönsterbegreppet och kraven på nyhet och särprägel är uppfyllda. Dessutom krävs att inga andra absoluta eller relativa hinder förekommer. Detta kan komma att gälla figurmärken (som ikoner), kombinerade ord- och figurmärken (som ikoner), ordmärken med vissa figurativa inslag (som ikoner eller eventuellt typsnitt), produktutstyrsel och förpackningar (som fysisk varor). Användningen av ett varumärke kan dessutom åtnjuta oregistrerat EU-mönsterskydd, ifall det uppfyller kraven för denna skyddsform.

Rena ordmärken och slogans utan figurativa inslag (t.ex. som ornament tryckta på T-tröjor) kan däremot inte erhålla mönsterskydd, trots att de kan uppfattas som grafiska produkter med detaljer i form av linjer, och därmed kan anses vara förenliga med ordalydelsen i 1 § 1 p. ML. Att öppna en möjlighet för att erhålla skydd för rena ordmärken, för vilka det enda resultatet av skapande insats är placeringen av bokstäver i en viss ordning, kan nämligen inte anses förenligt med mönsterdirektivets syfte.¹⁴⁰ Detta skulle leda till att man kunde erhålla registrering för ordvarumärken utan materiell granskning, utan krav på särskiljningsförmåga och med lågt krav på nyhet. Vidare skulle alla slags varor i alla klasser omfattas och det skulle inte föreligga något användningstvång.

5.3 Upphovsrätt

Mönsterrättsligt skydd och upphovsrättsligt skydd utesluter inte varandra. Tvärtom uppmuntras det direkt till att åberopa både skyddsformerna för sina produkter i mönsterdirektivet (se ingressen st. 8 och 10 § 1 st. URL). Vidare framgår av direktivet att medlemsländerna får upprätthålla även andra system för skydd (se ingressen st. 7).

Förutsättningen för upphovsrättsligt skydd är att mönsterföremålet uppfyller kravet på verkshöjd (1 § URL), vilket kan sägas vara ett slags skillnads- och icke-banalitetskrav.¹⁴¹ Det skall dessutom vara skapat av någon och inte rent mekaniskt frambringat. Detta krav uppfylls dock även för datorproducerade verk där skaparen anses vara den grafiska designern eller datorprogrammeraren. Verkskategorin för icke-fysiska föremålen är sannolikt konstnärliga verk och underkategorin konstverk dit bl.a. datorproducerade bilder hör.¹⁴² Dessa är nämligen skapade ”med en konstnärlig ambition och i syfte att nå en konstnärlig verkan”.¹⁴³

---

¹⁴⁰ Se Musker, s. 14.

¹⁴¹ Se Bernitz, s. 39 och 42.

¹⁴² Jfr Bernitz, s. 37.

¹⁴³ Se SOU 1956:25, s. 65.

Givetvis kan man motsatsvis mönsterskydda även vissa upphovsrättsliga verk. Hit hör t.ex. de icke-fysiska föremål som uppfyller kraven i ML.

Typsnitt har regelmässigt skyddats med hjälp av upphovsrätt. Under 1970-talet gjordes dock ett försök att skapa ett *sui generis*-skydd för typsnitt genom en internationell överenskommelse. Denna s.k. Wien-överenskommelse har ratificerats endast av Frankrike och Tyskland och har därför inte trätt i kraft.¹⁴⁴

5.4 Patenträtt

För att en uppfinning skall vara patenterbar krävs att den är absolut ny, har teknisk effekt och besitter uppfinningshöjd (1 och 2 §§ PL). Det första kravet kan relativt lätt uppfyllas av icke-fysiska föremål, medan de två andra är betydligt svårare. Att få något som kan anses som ett dekorativt ornament att ha teknisk effekt är verkligen inte lätt. Ordagrant följer av lagen att som uppfinning aldrig anses enbart konstnärliga skapelser (1 § 2 st. 2 p. PL).

Ett användargränssnitt kan bestå av både funktionella och estetiska inslag. De funktionella inslagen kan klassificeras som tekniska och de estetiska som icke-tekniska. När den tekniska effekten bedöms, skall uppfinningen i princip tas i beaktande i dess helhet, men endast de tekniska aspekterna räknas. När effekten ligger endast i de icke-tekniska aspekterna, anses inte uppfinningen ha uppfinningshöjd. Förekomsten av icke-tekniska element utesluter inte en teknisk effekt. Exempel på teknisk effekt som kan vara av särskild betydelse i samband med estetiska skapelser kan vara snabbare processorhastighet, mer ekonomisk användning av minnet, ett förbättrat användargränssnitt eller en förbättring av sättet på vilket en intern datorsignal genereras (ju mindre grafik och estetik, desto mindre minne). Ändå ingår inte de grafiska estetiska elementen i ensamrätten, utan en senare uppfinning med samma estetiska inslag kan erhålla patentskydd oberoende av att samma estetiska inslag har funnits i ett tidigare patent, eftersom endast de tekniska aspekterna tas i beaktande.¹⁴⁵

Motsatsvis kan givetvis någon produkt som innehåller en uppfinning som blivit patenterad åtnjuta mönsterskydd, men inte de delar som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion (4 a § 1 st. 1 p. ML).

---

¹⁴⁴ Vienna Agreement for the Protection of Type Faces and their International Deposit, and Protocol concerning the Term of Protection, Wien, 12.6.1973; Se Musker, s. 17.

¹⁴⁵ Se Recht & Keltner, s. 5 och 7–8.

5.5 Marknadsrätt

Marknadsföringslagen kan även ge ett visst skydd för grafiska symboler och andra icke-fysiska föremål. En näringsidkare får inte marknadsföra efterbildningar som är vilseledande genom att de lätt kan förväxlas med annans kända och särpräglade produkter (8 § MFL). Marknadsdomstolen har framför allt bedömt efterbildningar av sådant som huvudsakligen fyllt en känneteckensfunktion. Det kan gälla varans yttre form eller utseende till den del denna huvudsakligen är av icke-funktionell karaktär. De tre kriterierna för originalet är särprägel, känd på marknaden och fara för förväxling. Vidare kan det vara frågan om vilseledande reklam (6 § 2 st. MFL) eller renommésnyltning (4 § 1 st. MFL).¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Se Bernitz, s. 263–277.

6 Mönsterrättens innehåll och omfattning

6.1 Introduktion

I detta kapitel behandlas vad som avses med mönsterrättens innehåll (6.2) och omfattning (6.3), eller m.a.o. vilka gränserna för ensamrätten är, både allmänt och för de icke-fysiska mönstrens del. Mönsterrättens giltighetstid, som normalt brukar behandlas i samband med dess innehåll och omfattning, har lämnats utanför detta arbete.¹⁴⁷ Kapitlet avslutas med ett särskilt avsnitt gällande bildmaterialet och dess betydelse för skyddsomfånget (6.4).

6.2 Mönsterrättens innehåll

6.2.1 Allmänt

Mönsterrätt innebär ensamrätt till viss användning av mönstret. Med ensamrättens innehåll avses således de former av utnyttjande som är förbehållet innehavaren av mönsterskyddet. Mönsterskydd ger således liknande rättigheter som patent: Ingen får utan mönsterhavarens samtycke utnyttja det skyddade mönstret, eller m.a.o. i praktiken utnyttja en produkt som mönstret ingår i eller används på (5 § 1 st. ML, direktivet art. 12 p. 1). Till ensamrätten hör bland annat vissa i lagen angivna former av utnyttjande, såsom tillverkning, försäljning, marknadsföring, import, export, användning eller lagring för dessa syften (5 § 1 st. ML, direktivet art. 12). Denna lista är dock inte uttömmande, utan alla typer av utnyttjande kan komma ifråga.¹⁴⁸

Till skillnad från tidigare svensk rätt, d.v.s. innan implementeringen av mönsterdirektivet, då endast yrkesmässig användning var förbehållen mönsterhavaren, omfattar mönsterrätten nu all användning av mönstret med undantag för vissa särskilda fall nämnda i 7–7 b §§ ML.¹⁴⁹ Detta innebär att även ett mönsters normala användning i affärsverksamhet omfattas av mönsterrätten (t.ex. användandet av en mönsterskyddad sax i en textilfabrik).

Från ensamrätten görs ett flertal undantag (7–7 b §§ ML, direktivet art. 13 och 15). Mönsterrätten omfattar inte utnyttjanden som företas för privat bruk *och* utan vinstsyfte, d.v.s. icke-kommersiella utnyttjanden av mönstret

---

¹⁴⁷ Se 24 § ML, varav framgår att skyddstiden är en eller flera femårsperioder och maximalt 25 år.

¹⁴⁸ Se prop. 2002/02:121, s. 69 och 115.

¹⁴⁹ Se prop. 2002/02:121, s. 70.

(7 § 1 p. ML).¹⁵⁰ Motsatsvis omfattar mönsterrätten allt yrkesmässigt utnyttjande, p.g.a. att all yrkesmässig användning kan anses ha kommersiellt syfte, och sådana privata utnyttjanden som har kommersiellt syfte. I praktiken motsvarar detta i huvudsak den tidigare begränsningen av mönsterrätten till endast yrkesmässig användning.¹⁵¹ Vidare undantas experimentella åtgärder (7 § 2 p. ML), citering och användning i undervisningssyften (7 § 3 p. ML), användning i utomlands registrerade luftskepp och fartyg (7 a § ML) samt användning av produkt som bringats i omsättning inom EES-området av mönsterhavaren eller med dennes samtycke, d.v.s. regional konsumtion (7 b § ML och direktivet art. 15).¹⁵²

6.2.2 Mönsterrättens innehåll för de icke-fysiska föremålens del

Av den ifrågavarande bestämmelsen följer att ingen utan mönsterhavarens samtycke får utnyttja en produkt som det mönsterskyddade icke-fysiska föremålet ingår i eller används på (5 § 1 st. ML). Detta innebär att tillverkning eller försäljning av t.ex. ett datorprogram, en dator med ett operativsystem, en mobiltelefon, en pulsmätare eller ett armbandsur med mönsterskyddade grafiska ikoner m.m. är förbehållen mönsterhavaren. På motsvarande vis kan t.ex. marknadsföring av ett företags produkter genom användning av ett mönsterskyddat typsnitt i en reklambroschyr vara förbehållen mönsterhavaren.

I huvudsak torde de flesta av de i förteckningen nämnda former av utnyttjanden kunna aktualiseras för de icke-fysiska mönstrens del. Samma gäller i stort sett undantagen, trots att t.ex. undantaget i 7 a § ML gällande utrustning på och reservdelar för fartyg och luftfartyg som tillfälligt kommer in i Sverige, samt det för svensk rätt nya undantaget i 7 § 3 p. ML gällande handlingar som företas i experimentsyfte, torde aktualiseras endast i mycket sällsynta fall. Enligt förarbetena nämns att med ”i experimentsyfte” kan menas användning vid utveckling av nya produkter.¹⁵³ Jag antar att annans mönsterskyddade grafiska ikoner och typsnitt således får användas av konkurrenten i sin produktutveckling för att t.ex. testa deras visuella fördelar i sina egna produkter, trots att detta sker i affärsverksamhet med vinstsyfte. Experiment kan anses främja utvecklandet av bättre teknik och formgivning. Myndigheters testande av mönster av produktsäkerhetsskäl kan dock inte aktualiseras för de icke-fysiska mönstrens del.

---

¹⁵⁰ Jfr engelska versionen av direktivet art. 13, där ”utan vinstsyfte” uttrycks med ”non-commercial purposes”. Se även Koktvedgaard & Levin, s. 332 och Bernitz, s. 171.

¹⁵¹ Se prop. 2001/02:121 s. 116. Motsvarande regler finns även i bl.a. patentlagen, varumärkeslagen och upphovsrättslagen.

¹⁵² Se Case 78/70, Deutsche Grammophon GmbH v Metro-SB-Grossmärkte GmbH & Co. KG, ECR 1971, s. 487.

¹⁵³ Se prop. 2001/02:121, s. 71.

Citaträtten i 7 § 3 p. ML kan närmast sägas hämta sitt innehåll från upphovsrätten (jfr 13, 18, 21, 20, 22 och 23 §§ URL), och kommer troligtvis att behandlas på ungefärligt samma sätt.¹⁵⁴ Citaträtten enligt URL har dock regelmässigt inte ansetts kunna omfatta bildkonst, eftersom en återgivning av ett konstverk eller ett foto kan kränka den ideella rätten.¹⁵⁵ Detta kan eventuellt ha en viss inverkan på hur man ser på möjligheterna att få citera ornament, t.ex. i form av grafiska ikoner. Ett utgivet exemplar av ett konstverk får dock visas offentligt (20 § URL) och ett offentliggjort konstverk får under vissa förutsättningar återges i en vetenskaplig framställning eller i en tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse (23 § URL).

I förarbetena poängteras vidare att mönsterhavaren inte ges en ovillkorlig rätt att utnyttja mönstret (eller i praktiken en produkt i enlighet med mönstret). Möjligheterna att utnyttja mönstret kan nämligen vara begränsade av annan lagstiftning, såsom bestämmelser om tekniska egenskaper på byggnadsverk och arbetsskydd enligt arbetsmiljölagsstiftning.¹⁵⁶ Enligt min åsikt kommer inte någon dylik lagstiftning att kunna begränsa mönsterhavarens rätt att utnyttja sitt mönster för icke-fysiska mönster.

6.3 Mönsterrättens omfattning

6.3.1 Allmänt

Med mönsterrättens omfattning (skyddsomfång) avses normalt hur långt rätten sträcker sig i förhållande till andra produkter.¹⁵⁷ Till skillnad från tidigare svensk rätt då mönsterrätten var begränsad till varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor, gäller efter implementeringen av direktivet att mönsterrätten omfattar alla de mönster som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare (5 § 2 st. ML, direktivet art. 9 p. 1).¹⁵⁸ Således hör inte enbart varor av likadant (identiskt) eller likartat slag till mönsterrättens skyddsområde.

Det är således värt att observera att ett annat helhetsintryck är det enda begränsande elementet för skyddsomfånget, andra begränsningar finns inte. Använder således någon annan ett mönster, som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare, på en produkt av ett annat slag än rättighetsinnehavarens produkt, utgör denna användning mönsterintrång, förutsatt att användningen inte omfattas av undantagen i 7–7 b §§ ML.¹⁵⁹

---

¹⁵⁴ Se SOU 2000:79, s. 78.

¹⁵⁵ Se Koktvedgaard & Levin, s. 185–186.

¹⁵⁶ Se prop. 2001/02:121, s. 115.

¹⁵⁷ Se prop. 2001/02:121 s. 68.

¹⁵⁸ Se prop. 2001/02:121 s. 73.

¹⁵⁹ Se Phillips, s. 94.

Detta gäller även om mönstret används i egenskap av varumärke eller dylikt kännetecken på någon produkt av vilket slag som helst.

Ett tidigare skyddat mönster kan alltså utgöra hinder mot (d.v.s. ensamrätten till mönstret omfattar) *användningen* av ett varumärke, som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare. Ett varumärke fungerar alltid som ett ”kännetecken för varor som tillhandahålls i en näringsverksamhet” varför undantaget i 7 § 1 p. inte blir tillämpligt (1 § 1 st. VML). Ett mönster kan utgöra hinder exempelvis mot varumärken som består av ”formen eller utstyrelsen på en vara eller dess förpackning”, eller vad gäller icke-fysiska mönster, består av ”alla tecken som återges grafiskt, särskilt ord, inbegripet personnamn, samt figurer, bokstäver, siffror” (1 § 2 st. VML). Ett tidigare skyddat mönster kan således också utgöra hinder mot *registreringen* av ett varumärke, som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare. Ett varumärke får inte registreras om det innehåller något, som kränker annans rätt till mönster (14 § 1 st. 5 p. VML) om inte samtycke av mönsterhavaren ges (14 § 4 st. VML).

Trots att mönsterrätten inte i princip anses vara begränsad till någon viss typs varor skall varornas art anges i mönsteransökan genom en produktuppgift, d.v.s. en uppgift om för vilket eller vilka föremål sökanden vill registrera mönstret, samt genom en klassificering baserad på produkttyp (10 och 11 §§ ML samt 2 § 2 st. 3 p. MF). PRV tillhandahåller en svenskspråkig klassförteckning, vilken baserar sig på Locarno-överenskommelsen (32 § MF). Även om man skall ange en produktuppgift och klassen eller klasserna i vilka man önskar registrera mönstret, anses dessa alltså inte inverka på skyddsomfånget (se dock nedan under 7.5). Klassificeringen görs främst i administrativt syfte, nämligen för att underlätta arkivering och sökning i mönsterregistret m.m.

Tidigare omfattade PRV:s officialgranskning både en materiell nyhets- och skillnadsgranskning, vilken gick till så att avbildningen av mönstret granskades mot ett granskningsunderlag bestående av bl.a. tidigare mönsteransökningar och –registreringar i de klasser för vilka mönstret söktes registrerat. I vissa fall företogs även s.k. korsgranskning. Ornamenten granskades även de mot vissa varuklasser. Ornamenten har dessutom samlats i ett separat register för att underlätta sökning.¹⁶⁰ Nu erbjuder PRV nyhetsgranskningen som en skild avgiftsbelagd tjänst.¹⁶¹ Endast vissa absoluta hinder granskas som förut av PRV.

På grund av att PRV således slopat granskningen av s.k. relativa hinder, d.v.s. de som gäller att ett ansökt mönster är för likt något tidigare mönster eller innehåller annans varumärke, firma, porträtt, namn, upphovsrättsligt skyddat verk mm, blir man tvungen att själv som sökande eller innehavare av mönster eller varumärke dels undersöka att man inte begår intrång i annans rättigheter, dels bevaka sina rättigheter mot att annan t.ex. registrerar (eller använder) ett liknande mönster eller varumärke. Bevakningsansvaret har således flyttats över på innehavarna med den följden att intrångsbedömningen blivit kommersialiserad. Mönsterregistret kan bli

---

¹⁶⁰ Se prop. 2001/02:121, s. 90.

¹⁶¹ Se t.ex. PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 12.

fyllt av överlappande registreringar p.g.a. att innehavarna inte bevakat sina rättigheter eller av kommersiella eller andra skäl valt att inte reagera.¹⁶²

Särprägelbegreppet ("individual character") är bundet till skyddsomfångsbegreppet, och begreppen är på sätt och vis formade som varandras spegelbilder (se ovan 4.4.1.5). Ett mönster måste anses ha särprägel, om det helhetsintryck som en kunnig användare får av mönstret skiljer sig från det helhetsintryck användaren får av andra mönster (2 § 3 st. ML och direktivet art. 5 p. 1). Detta innebär samtidigt att ett mönster som är skyddsbart för att det har särprägel (p.g.a. att dess helhetsintryck skiljer sig från tidigare mönsters dito enligt 2 § 3 st. ML) inte heller kan omfattas av något tidigare mönsters skyddsomfång och därmed göra intrång på något av dessa (5 § 2 st. ML och direktivet art. 9 p. 1).

Vidare bör man vid bestämmande av ett mönsters skyddsomfång ta i beaktande formgivarens frihet att utveckla mönstret, d.v.s. det variationsutrymme som funnits i det specifika fallet (5 § 2 st. 2 men. ML och direktivet art. 9 p. 2 och st. 13 i ingressen). Bedömningen skall även här göras på motsvarande sätt som vid kravet på särprägel (se ovan 4.4.1.4). Ett mönsters skyddsomfång kan alltså variera beroende på vilken bransch eller industrigren mönstret används inom och skyddsomfånget är mindre inom s.k. mönstertäta branscher.¹⁶³ Mönstrets utformning kan vara begränsat till exempel på grund av dess tekniska funktion och användningsändamål.¹⁶⁴ Härav följer att ett nytt mönster inte kan skilja sig från tidigare mönster lika klart på sådana områden där mönstret är på förhand begränsat till vissa grundformer, som på sådana områden där liknande begränsning inte föreligger.

6.3.2 Mönsterrättens omfattning för de icke-fysiska föremålens del

Såsom framgått ovan har man slopat kravet på att ensamrätten till ett mönster enbart gäller de varor för vilka mönsterskydd söks. Mönsterrätten omfattar alltså numera alla de mönster som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare (5 § 2 st. ML, direktivet art. 9 p. 1).¹⁶⁵ Detta innebär i praktiken ändå ingen ändring för en stor del produkter. Till exempel kan mönstret för en stol knappast någonsin behöva jämföras med mönstret för någon annan slags vara än en vara av likadant eller likartat slag. Däremot torde ändringen ha större betydelse för olika typ av dekor och ornament, som kan utnyttjas på olika slags produkter.¹⁶⁶

---

¹⁶² Se t.ex. Löfgren, s. 12 och 13.

¹⁶³ Se prop. 2001/02:121, s. 74. Principen har funnits tidigare endast i rättspraxis; se t.ex. NJA 1980 s. 575 "Mecca-soffan" och NJA 1990 s. 168 "Saxverktyg" samt NJA 1994 s. 74 "Smultron".

¹⁶⁴ Se Kur, s. 6.

¹⁶⁵ Se prop. 2001/02:121, s. 73.

¹⁶⁶ Se Löfgren, s. 12.

Vidare har ovan nämnts att ett mönsters skyddsomfång kan variera beroende på vilken bransch mönstret används inom och skyddsomfånget är mindre inom s.k. mönstertäta branscher.¹⁶⁷ Dekor och ornament, som kan tillämpas på en stor mängd olika produkter hörande till många olika branscher, måste rimligtvis främst jämföras med andra ornament. Men kan det anses råda mönstertäthet inom ”ornament-branschen” och vilka är variationsmöjligheterna för formgivning av ornament?

För de grafiska ikonernas del kan sägas att en stor del av de mönster som söks skydd för är avsedda att tillämpas på mobiltelefoners och datorers skärmar. Ikonerna är oftast menade att representera vissa funktioner hos dessa produkter. Funktionsalternativen är mer eller mindre begränsade och en del funktioner är klart populärare än andra. Detsamma gäller de metaforer som används som motiv för dessa funktioner. Således kommer det oundvikligen att hända att mönster för liknande motiv söks, trots att motivens antal teoretiskt sett borde vara obegränsat. Dessutom finns det ute i samhället en enorm mängd olika grafiska bilder, figurer och symboler i användning; en del används i näringsverksamhet, andra inte, och en del är skyddade genom t.ex. upphovsrätt eller varumärkesrätt, andra inte. Antalet potentiella nyhetshinder är enormt.¹⁶⁸ Direkta tekniska orsaker och användningsområdet i sig begränsar dock inte mönstrets utformning till någon viss form.

På basen av detta är min uppfattning ändå den att det är möjligt att även mindre skillnader kan komma att räcka för att göra ett senare mönster för en grafisk ikon nytt och särpräglad i jämförelse med ett tidigare. Motsatsvis kommer en mönsterskyddad grafisk ikons skyddsomfång att vara relativt snävt. Ifall de grafiska ikonerna erhöll ett vitt skyddsomfång kunde det leda till ett missbruk av skyddstypen, t.ex. gentemot figurativa varumärken, särskilt då ingen begränsning till viss varuart och inget användningstvång föreligger.¹⁶⁹ Det här kan inte ha varit syftet med att införa en möjlighet att skydda denna typ av föremål som mönster, och skulle inte heller befrämja utvecklingen av ny grafisk design.

För typsnittens del nöjer jag mig med att hänvisa till finska Upphovsrättsnämndens utlåtande nr 1990:6, varav framgick att det existerar ett mycket stort antal typsnitt, och att typsnittens utformning begränsas av det faktum att alla typsnitt alltid utgår ifrån ett visst språks alfabet i dess rutinmässiga uttrycksform. De måste alltså likna ”grundtypsnittet” i ett visst alfabet för att vara läsbara. Utseendet är till viss del betingat av användningsområdet och något särskilt stort utrymme för utseendemässiga skillnader finns därmed inte. På motsvarande vis som de grafiska ikonerna kommer skyddsomfånget att vara snävt, sannolikt ännu snävare.

---

¹⁶⁷ Se prop. 2001/02:121, s. 74.

¹⁶⁸ Se prop. 2001/02:121 s. 94, där det växande granskningsunderlaget nämns som orsak till slopande av officialgranskningen för de relativa hindrens del.

¹⁶⁹ Se Schlötelburg, s. 386, varav framgår att figurvarumärken och ordmärken med figurativa element kan skyddas som EU-mönster, emedan de uppfattas som ”grafiska symboler”.

Angående problematiken gällande vem som kan anses vara en s.k. ”kunnig användare” för detta slags icke-fysiska föremål hänvisas till avsnitt 4.4.2.2 ovan.

6.3.3 Avslutande kommentar

Under de senaste åren har det immaterialrättsliga skyddet utsträckts till nya användningsområden (t.ex. mönsterrätt till icke-fysiska föremål) och samtidigt har tröskeln för att erhålla skydd sjunkit, särskilt på de nya områdena. Motsatsvis har skyddsomfånget minskat. Utvecklingen har gått mot att allt mer liknande varumärken och mönster tillåts.¹⁷⁰ Det har blivit alltför lätt att imitera ett tidigare mönster genom att göra endast små och obetydliga ändringar.¹⁷¹ Mönsterrätten har därför kritiserats för att vara ett effektivt skydd endast mot direkt kopiering. Mönsterrätten borde kunna ge ett bättre skydd än detta. För vissa nyttomönster, där variationsmöjligheterna är begränsade, är ett snävt skydd godtagbart, men för prydnadsmönstren behövs ett mer omfattande skydd.¹⁷² Det har inom mönster- och varumärkesbranschen förekommit kritik, enligt vilken denna utveckling inte längre befämjar teknisk innovation och skapande verksamhet, utan endast leder till en urvattning av skyddets betydelse.¹⁷³

6.4 Bildmaterialets betydelse för skyddsomfånget

6.4.1 Allmänt

Såsom ovan nämnts är inte varornas art, produktangivelsen eller klassificeringen av någon betydelse för skyddsomfånget. Det enda avgörande för skyddsomfånget är avbildningarna av mönstret, den s.k. mönsterrepresentationen.¹⁷⁴ Det som skyddas med en mönsterregistrering är det som framgår av avbildningarna. De detaljer som inte framgår omfattas inte av skyddet.¹⁷⁵

---

¹⁷⁰ Inom varumärkesbranschen har det bl.a. förekommit kritik gällande sänkta krav på särskiljningsförmåga, särskilt i samband med debatten efter EG-domstolens avgörande i det s.k. ”BABY-DRY”-målet, C-383/99P, Procter & Gamble Co. v OHIM, 20.9.2001, [2001] ECR I-6251. Om ”BABY-DRY”-målet, se även Kockvedgaard & Levin, s. 376–378.

¹⁷¹ Se Max-Planck-Institut, s. 51; se Mäkinen, Kari, *Teollisen muotoilun suoja yhdentyvässä Euroopassa*, Helsingin Yliopisto, Helsingfors, 1996, s. 215.

¹⁷² Se Levin, *Brukskonstskyddet i teori och praktik*, NIR 1983, s. 404–405; se Max-Planck-Institut, s. 51.

¹⁷³ Se t.ex. Harenko, s. 5.

¹⁷⁴ Se Moore, Gunnar, *Formgivningens rättsskydd*, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1973, s. 61.

¹⁷⁵ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8.

Avbildningarna skall vara i form av bilder, som visar mönsterföremålet (10 § 2 st. ML). Dessutom kan en modell av mönstret inlämnas, men inlämnas en sådan, anses modellen i stället visa mönstret (10 § 3 st. ML).¹⁷⁶ Ansökan anses inte gjord förrän sökanden inlämnat bildmaterial eller en modell som visar mönstret (13 § 1 st. ML). Om bildmaterial eller modell saknas eller är så otydligt att mönstret inte framgår betraktas ansökan inte som ingiven (mönstret anses m.a.o. inte *visat*).¹⁷⁷

6.4.2 Bildernas tekniska krav

Det finns vissa tekniska krav, som bilderna måste uppfylla.¹⁷⁸ Detta beror på att bilderna skall publiceras och måste därför lämpa sig för tryck, vilket i praktiken betyder att bilderna måste kunna reproduceras i svartvitt i annan storlek. Är mönstret i färg måste åtminstone en av bilderna vara i svartvitt för att kunna tydligt återges i tryck.¹⁷⁹ Bilderna kan utgöras av teckningar (även kallat ritningar), fotografier eller originalutskrifter från en dator. Sådana tekniska ritningar, sprängskisser eller liknande som visar mönstret i genomskärning eller med hjälplinjer godtas inte.¹⁸⁰

Vidare krävs att bildmaterialet inte får visa något annat än det föremål för vilket mönsterskydd söks. Inget ovidkommande, såsom andra föremål och missvisande skuggor får finnas på bilden (jfr amerikansk praxis där s.k. ”shading” används på föremålets ytor för att ange att de t.ex. är plana), utan den skall vara så tydlig och kontrastrik att detaljerna i mönstret syns klart. Vid fotografering bör bakgrunden vara så neutral som möjligt.¹⁸¹ Eftersom bilderna inte får visa något annat än det föremål för vilket skydd söks, skall för produktdelar (t.ex. ornament) bara själva delen visas på bilderna. Föremålet som produktdelen är tänkt att sitta på kan visas med t.ex. streckade linjer.¹⁸²

För ornament bör inte föremålet eller föremålen som ornamentet är ämnat att användas på visas på bilderna. Således skall alltså bilden visande mönstret för en grafisk symbol eller ett typsnitt inte innehålla något annat än symbolen respektive typsnittet. Detta skiljer sig från USA:s patentverks praxis där bilderna måste visa bildskärmen, eller åtminstone en del därav, på vilken ikonerna eller websidan förekommer. Detta beror på att ikonerna måste

---

¹⁷⁶ Bildmaterial är betydligt vanligare i mönsteransökningar än modeller. Då modell används måste även bildmaterial inges för att möjliggöra kungörelse av mönstret.

¹⁷⁷ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8.

¹⁷⁸ Dessa krav kallas av Hulth ”bildmaterialets yttre kvalitet”; se Hulth, *Bildmaterialets betydelse för mönsterskyddets omfång*, Skrifter utgivna av Institutet för Immaterial- och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet, Jure, Stockholm, 1997, s. 5.

¹⁷⁹ Se Hulth, s. 6.

¹⁸⁰ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8.

¹⁸¹ Se Hulth, s. 7.

¹⁸² Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8; Jfr även amerikansk praxis där det redan länge varit möjligt att utesluta de detaljer i ett mönster för vilka ensamrätt inte åberopas genom att använda streckade linjer. Principen introducerades genom ärendet ”In re Zahn”, 617 F.2d 261 (C.C.P.A. 1980).

vara en del av en s.k. ”article of manufacture” för att erhålla mönsterskydd. Bildskärmen eller delen av bildskärmen som ikonerna förekommer på kan visas med streckade linjer.¹⁸³

På grund av att det endast är bildmaterialet som avgör skyddsomfånget, godtas inte heller beskrivningar och förklaringar av mönstret eller av bildmaterialet (jfr art. 36(3a) mönsterförordningen). Beskrivningar kan inte tillföra något som inte framgår av bilderna, men kan underlätta klassificeringen av mönstret. I USA är det beskrivningen (”description”) av föremålet och av bildvinklarna som tillsammans med bilderna utgör mönsterkraven och som bestämmer mönstrets skyddsomfång.¹⁸⁴ Även OHIM tillämpar en syn på att bilderna motsvarar kraven; att ta med en detalj är det samma som att kräva skydd för den.¹⁸⁵

6.4.3 Krav gällande bildernas innehåll

Särskilda krav kan även ställas på bildernas innehåll, d.v.s. hur mönsterföremålet avbildats.¹⁸⁶ Eftersom bildmaterialet som representerar mönstret utgör registreringens skyddsomfång, är detta således den klart viktigaste delen av mönsteransökan. Bilderna bör ge ett bra helhetsintryck av mönstret, eftersom det är mönstrets helhetsutseende som är avgörande.¹⁸⁷ För produktdelar krävs på motsvarande vis att delens helhetsutseende framgår av bilderna. Först när det är möjligt att avgöra mönstrets hela utseende, anses det vara visat.¹⁸⁸

Enligt förarbetena räcker det vanligtvis med en bild för att uppfylla kravet, men ibland kan det behövas flera.¹⁸⁹ Enligt dagens praxis krävs dock normalt att mönstret visas från alla sidor, varför det ofta krävs flera bilder från olika vinklar. Om mönstret t.ex. är tredimensionellt, krävs perspektivbilder för att visa mönstrets djup.¹⁹⁰ För ett tvådimensionellt mönster, t.ex. en grafisk ikon, räcker det däremot med en enda bild för att visa hela mönstret.¹⁹¹

Vad som anses visa mönstrets hela utseende, så att mönsteransökan kan anses inlämnad, tolkas enligt min uppfattning i praktiken relativt liberalt av PRV. Detsamma gäller möjligheterna att vid behov komplettera en ansökan med fler och tydligare bilder utan att mönstrets identitet ändras. Enligt

---

¹⁸³ Se USA:s patentverks *Manual of Patent Examining Procedure*, § 1504.01(a) och s. 1500-10.

¹⁸⁴ Jfr Hulth, s. 9.

¹⁸⁵ Se Schlötelburg, s. 385.

¹⁸⁶ Dessa krav kallas av Hulth ”bildmaterialets inre kvalitet”; se Hulth, s. 5 och 10.

¹⁸⁷ Se prop. 2001/02:121, s. 45.

¹⁸⁸ Se Hulth, s. 10.

¹⁸⁹ Se prop. 1969:168, s. 171.

¹⁹⁰ Se PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8.

¹⁹¹ Jfr Hulth, s. 11.

OHIM:s praxis räcker det att inlämna en bild av mönstret, och på detta sätt erhålla ett bredare skyddsomfång för mönstret.¹⁹²

6.4.4 Föremålens antal och föremål som kan anta olika lägen

Många föremål kan förekomma i olika former eller lägen. För fysiska föremål kan detta innebära att en fällkniv kan visas både hopfälld eller med ett eller flera blad utdragna, eller ett kylskåp visas både öppet eller stängt. Ett föremål kan också ha rörliga delar. Beträktarna kan få olika helhetsintryck av föremålet beroende på vilken position föremålet avbildats ur. Det kan därför vara nödvändigt att inlämna en bild av varje läge som föremålet kan anta för att helhetsutseendet skall framgå. Bilderna måste dock alltid visa föremålet i ett statiskt viloläge, d.v.s. i den orörliga form som föremålet normalt uppträder i. Bildmaterial av föremål som uppträder i ett visst mindre antal skilda, men var för sig fixerade, former kan godtas av PRV.¹⁹³

Ibland kan det vara svårt att avgöra om det är fråga om ett föremål eller flera föremål (ett mönster får endast avse ett föremål). Det finns t.ex. grafiska ikoner som på sätt och viss är ”rörliga”. Detta kan uppfattas som flera ikoner, som i korta sekvenser turvis uppträder på bildskärmen. En alternativ tolkning är att det endast är fråga om en ikon som antar flera olika lägen (i sådana fall behövs flera bilder för att visa ett tvådimensionellt mönster). Exempelvis representeras varje funktion i min mobiltelefon av en ikon, som startar från en grundposition, varefter vissa element i ikonerna rör på sig (bildar en serie av olika positioner) under cirka tre sekunder och sedan stannar i sin grundposition. Antingen kan detta alltså uppfattas som *ett* mönsterföremål som antar olika lägen, eller som *flera* liknande, men separata mönsterföremål (man kan i vissa fall uppfatta dessa som flera s.k. varianter, vars helhetsintryck inte skiljer sig åt).¹⁹⁴ I de fall där elementen i ikonerna inte enbart byter plats, utan deras utseende ändras (t.ex. ett element byts ut mot ett helt annat), kan helhetsintrycken av de olika positionerna skilja sig åt så markant att det kan vara svårt att inte anse dessa utgöra separata föremål.

Här kan det vara på sin plats att jämföra situationen med motsvarande varumärkespraxis enligt vilken rörliga figurvarumärken numera är registrerbara. Varumärket återges grafiskt genom användandet av en bildserie där en bild representerar en position. I registret intas en förklaring gällande bildernas ordning; t.ex. att serien löper från bild 1 till bild 6 och att processen upprepas från bild 1. Även här är det fråga om ett märke (ett objekt), som antar flera var för sig fixerade positioner. Som exempel kan nämnas EU-varumärkesregistreringarna nr 3429909 ”händer som möts” och

¹⁹² Se Schlötterburg, s. 385.

¹⁹³ Se Hulth, s. 11–12.

¹⁹⁴ Se Hulth, s. 32 om variantregistrering.

1864610 ”flaxande fågel”, varav särskilt den förstnämnda används som grafisk symbol.¹⁹⁵ Det är relativt vanligt att det i mönster för grafiska symboler ingår animeringar och rörliga element. Trots att rörliga dynamiska bilder i och för sig kan antas vara förenliga med mönsterbegreppet, krävs enligt rådande registreringspraxis fixerade statiska bilder. Liksom så ofta tidigare ligger lagstiftningen (eller i vart fall dess tillämpning) efter informationsteknologin.¹⁹⁶ OHIM har trots allt valt en liberal linje och bestämt sig för att även godkänna animationer. Som exempel kan nämnas EU-mönsterregistreringarna nr 41629 och 228085, vilka båda utgör exempel på mönster där varje enskild bild är relativt lika de andra bilderna.¹⁹⁷

Även för typschnittens del kan man fråga sig vad ett mönsterföremål är. Är varje tecken ett eget mönsterföremål eller är alla tecken sedda tillsammans ett mönsterföremål? Man kan nog sluta sig till att ett typschnitt består av alla tecken tillsammans, och att dessa inte är att se som ”lösa enheter” som måste skyddas för sig.¹⁹⁸ Således räcker det med en bild för att visa mönstret, och uppställningen av de olika tecknen på bilden är inte av betydelse för skyddsomfånget. Eftersom det är möjligt att skydda en produkt del, torde man kunna skydda t.ex. endast konsonanterna i ett typschnitt. Vokalerna kan inte i sådana fall anses intressanta ur mönsterskyddssynpunkt, eftersom de inte kan utgöra något element som har betydelse för mönstrets, d.v.s. produkt delens, helhetsutseende.¹⁹⁹ En annan fråga är till vilken utsträckning ett mönster för konsonanter dels kan skydda mot annans användning av liknande vokaler, dels utgöra nyhetshinder m.m. mot en egen senare ansökan för vokalerna.

6.4.5 Avståndet för betraktelse

I detta sammanhang vill jag även nämna hologram, som kan se olika ut beroende på från vilken vinkel man betraktar det. Ovannämnda tvådimensionella ”rörliga” ikoner i sin tur ser olika ut trots att de hela tiden betraktas från en och samma vinkel. Beträktarens position i relation till det betraktade föremålet är således olika i de två fallen. Inte enbart vinkeln, utan även det avstånd på vilket föremålet betraktas kan vara av betydelse. Ju närmare föremålet betraktas, desto tydligare syns oftast detaljerna. Återges mönstret kraftigt förminskat på bilderna försvinner detaljer som kan vara av betydelse vid en skillnadsbedömning.²⁰⁰ Det utseende som ett föremål har

---

¹⁹⁵ Se Bilaga B, som utgörs av ett utdrag ur OHIM:s inofficiella gratis databas CTM-ONLINE.

¹⁹⁶ Se Musker, s. 17.

¹⁹⁷ Se EU-mönstret nr 228085 i Bilaga C, som utgörs av ett utdrag ur OHIM:s mönsterdatabas Community Designs Bulletin.

¹⁹⁸ Jfr Hulth s. 36, där det nämns att varje pjäs i ett schackspel är ett skilt mönster.

¹⁹⁹ Jfr Hulth s. 14, där det som exempel nämns mönsteransökan för en kortask, där endast tre bilder visande hjärter-, ruter- och spadersidan inlämnats, men inte någon bild visande klöversidan. PRV kan i sådana fall begära att den felande bilden inlämnas.

²⁰⁰ Jfr Hulth, s. 12.

när det betraktas på nära håll kan på detta sätt skilja sig betydligt från det utseende som det har då det betraktas på längre avstånd.

Å andra sidan kan också två mönsteravbildningar som ser totalt olika ut betraktat på samma avstånd se så gott som likadana ut då de betraktas på olika avstånd. En liknande effekt kan uppnås genom att variera pixelmängden, vilket har ställt till vissa problem vid avbildning av grafiska ikoner, som kan förekomma på bildskärmar med olika antal pixlar. Pixelmängden optimeras efter det genomsnittliga och normala betraktelseavståndet för ifrågavarande apparat. Till exempel en TV-skärm kan ha betydligt färre pixlar än skärmen på en dator eller en mobiltelefon. Ändå ser bilden, såsom ögat ser den, både lika tydlig ut och likadan ut då de betraktas på normalt olika avstånd.²⁰¹ För att undvika att två mönster visande samma föremål, men med olika pixelmängd, skall tolkas ha olika helhetsutseende, har vissa mönstersökande inlämnat bilder visande mönstret med olika pixelmängd. Brittiska patentverket har t.ex. tolkat bildmaterialet i GB-registreringen nr 3007898, som *ett* mönster, trots att helhetsintrycken av bilderna är olika.²⁰² Även detta kan ses som ett bevis för de tolkningssvårigheter som förekommer i praktiken.

---

²⁰¹ Enligt en rådande branschprincip bör mönstret återges i bildmaterialet ”såsom ögat ser det”. Jfr även PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*, s. 8, där det nämns att det är ”viktigt att bilderna ger en korrekt bild av mönstrets utseende och visar mönsterföremålet som det ser ut i verkligheten”.

²⁰² Se Bilaga D, som utgörs av ett utdrag ur brittiska patentverkets mönsterdatabas.

7 Slutsatser

7.1 Introduktion

I detta kapitel ges avslutande kommentarer till arbetet. Först sägs några ord om hur mönsterrättens skyddsföremål och syfte har förändrats under årens lopp (7.2) och därefter behandlas frågan om hur de icke-fysiska föremålen skiljer sig från de mer traditionella skyddsföremålen (7.3). Efter det redogörs för frågan om slopandet av indelningen i varor och ornament (7.4) och för frågan om slopandet av mönsterskyddets begränsning till vissa varuslag (7.5) samt vilken vikt bildmaterialet har för mönsterskyddets omfång (7.6). Kapitlet avslutas med några kommentarer om framtida utveckling (7.7).

7.2 Mönsterrättens skyddsföremål i omvandling

Ursprungligen var mönsterrätten avsedd att enbart skydda dekorativa ytmönster och ornament i form av tyg- och tapetmönster. Genom industrialiseringen flyttades tyngdpunkten så småningom från tvådimensionella föremål (ornament) till tredimensionella föremål (varor). Trots att olika typer av ornament troligtvis alltid har kunnat åtnjuta mönsterrättsligt skydd, har de ändå under de senaste årtiondena spelat en mindre viktig roll som mönsterrättsligt skyddsföremål. I mönsterdirektivet har de tvådimensionella föremålen åter lyfts fram. Detta har bl.a. skett genom att nya former av tvådimensionella föremål (d.v.s. de icke-fysiska föremålen) har fått möjlighet att erhålla mönsterrättsligt skydd.

Varför man har velat vidga mönsterrätten till att omfatta dessa nya teknikområden, kan bero dels på att grafiska produkter har blivit allt vanligare som köpobjekt, dels på att man nu har insett att de kan inneha ett betydande kommersiellt värde. Det immaterialrättsliga skydd som andra rättsformer, främst upphovsrätten, kunnat ge har inte längre ansetts vara tillräckligt. För typsnittens del kan även i detta samband nämnas misslyckandet med den s.k. Wien-överenskommelsen, vilket å ena sidan tyder på förekomsten av ett behov av skydd för typsnitt, men å andra sidan även på saknat politiskt intresse för ratificering, vilket möjligtvis berott på osäkerhet gällande skyddets omfång och betydelse.

7.3 De icke-fysiska föremålens atypiska karaktär

De icke-fysiska föremålens egenskaper skiljer sig i vissa hänseenden från de traditionella skyddsföremålens egenskaper. De är tvådimensionella liksom vissa ornament, men de har inte ornamentens typiska egenskap att användas i rent dekorativt syfte, utan de fyller även andra funktioner. Vidare är de framställda av ett annat material än de traditionella ytmönstren. De är t.ex. inte broderade eller tryckta på ett underlag, utan förekommer på en bildskärm i elektronisk form (ofta frambringade av ett bakomliggande datorprogram). Det förekommer även en viss brist på statiskhet hos vissa icke-fysiska föremål. De syns periodvis efter åtgärd av användaren (då bildskärmen är påkopplad), och kan även vara rörliga.

På grund av de ovannämnda karaktärsdragen, kan en del bestämmelser i mönsterskyddslagen av praktiska skäl inte aktualiseras för de icke-fysiska föremålen, medan det för andra bestämmelser råder en viss osäkerhet om hur de skall tolkas och anpassas till dessa slags föremåls atypiska behov. Som exempel på förekommande tolkningsproblem, kan nämnas frågan om vad som kan anses vara en produkt del för ett icke-fysiskt föremål och vilka möjligheterna är att skydda endast vissa detaljer av grafiska ikoner och typsnitt.

7.4 Slopandet av indelningen i varor och ornament

I och med genomförandet av mönsterdirektivet i svensk rätt, har indelningen av mönsterföremål i varor och ornament slopats. Man kan rent av säga att ornamentens ställning på sätt och vis har stärkts genom att de jämställts med varor under begreppet produkter. Detta betyder nämligen att ornament skall behandlas lika som varor. Således skall även delar av ornament och icke-fysiska föremål kunna skyddas, under förutsättning att kraven på nyhet, särprägel och skapande insats är uppfyllda. Det kan inte vara rätt att tolka bestämmelserna mer strikt för ornament och icke-fysiska föremål på sådant sätt att möjligheterna för produkt delsskydd för denna typ av föremål utesluts, t.ex. genom att anse att ”ornament” i sig är detsamma som ”produkt del”. Redan ordalydelsen i produktbegreppet talar emot en sådan tolkning. Grafiska symboler och typsnitt, som båda utgör någon typ av ornament, anses nämligen uttryckligen vara ”produkter” och inte ”produkt delar” enligt produktbegreppet.

Däremot är det en annan sak att skyddsomfånget för icke-fysiska föremål allmänt sett måste anses vara snävt och att kraven på nyhet och särprägel måste ställas lågt. Formgivarens frihet är för typsnittens del begränsad av det faktum att tecknen måste utgå från ett grundtypsnitt för att fylla sin fundamentala funktion som läsbara tecken. De grafiska ikonerna är inte på

samma sätt begränsade till visst utseende, trots att vissa metaforer och andra idéer bakom utformningen i praktiken kommer att vara mer populära än andra. Inom området ifråga kan anses råda en viss risk för banalitet och mönstertäthet. Det är således möjligt att banalitet kommer att kunna åberopas för en stor del mönsteransökningar avseende delar av icke-fysiska föremål.

7.5 Sloandet av mönsterskyddets koppling till varuslagslikhet

Innan genomförandet av mönsterdirektivet var mönsterskyddet begränsat till de varor för vilka mönstret hade registrerats och därmed likartade varor. Enligt direktivet omfattar dock mönsterrätten nu varje mönster som inte ger ett annat helhetsintryck på en kunnig användare. Resultatet blir att mönsterskyddet inte längre kan anses vara begränsat till de varor för vilka mönstret har registrerats.²⁰³ Detta är även den generella uppfattning som både OHIM och de nationella patentverken utåt sett verkar stödja. Man kan dock fråga sig, om denna uppfattning verkligen är den riktiga.

Tidigare var mönsterskyddet regelmässigt bundet till de i ansökan angivna klasserna (klassindelning enligt Locarno-överenskommelsen) och de varuslag som framgick av dessa. Produktangivelsen tillsammans med bildmaterialet låg som grund för mönstrets placering i en viss klass. Ornament placerades i huvudproduktens klass och i ett separat register för ornament. Produktangivelsen gav i sin tur vägledning för bedömningen av vilka varor mönstret hade registrerats för. Avgörande för skyddsomfånget var således beteckningen av varans typ. I praktiken rådde det dock normalt överensstämmelse mellan det rättsliga skyddsomfånget och mönstrets administrativa klassificering.

Mönstret granskades av PRV främst mot tidigare mönster i de klasser för vilka mönstret hade sökts registrerat. Granskningen skedde m.a.o. mot samma och liknande slags varor i samma huvudklass. I vissa fall företogs dock även s.k. korsgranskning, vilken även är vanlig inom varumärkesrätten. Korsgranskning innebar att mönstret granskades mot tidigare mönster i *andra* klasser än de för vilka mönstret begärts registrerat.²⁰⁴ Därmed kunde även liknande produkter i andra huvudklasser utgöra registreringshinder. Att mönsterskyddet var begränsat till ”de varor för vilka mönstret registrerats och därmed likartade varor” innebar således inte en absolut begränsning till de klasser för vilka mönstret registrerats, utan ”likartade varor” kunde även enligt tidigare praxis förekomma i andra klasser. Motsatsvis utgjorde utnyttjandet av ett identiskt mönster inom ett annat varuslagsområde inte intrång (t.ex. tillverkning och försäljning av en leksaksbil i samma form som en riktig bil för vilken mönster registrerats

---

²⁰³ Se prop. 2001/02:121, s. 73.

²⁰⁴ Se prop. 2001/02:121, s. 90.

endast som fordon i klass 12). En registrering av ett identiskt mönster för en annan typ av vara kunde däremot ha varit problematisk, eftersom nyhetskravet var generellt och oberoende av varuslag.

Bedömningen av vad som kunde anses vara likartade varor, gjordes givetvis i praktiken av PRV eller av någon annan rättstillämpande myndighet. Man kan dock ändå utgå ifrån att det även tidigare torde ha varit konsumentens uppfattning som var vägledande för bedömningen.²⁰⁵ Den för vilken formgivningen skett (slutanvändaren), bör rimligtvis få bedöma om två mönster kan anses gälla likartade varor (m.a.o. om ändamålet med produkterna är densamma).

Såsom framgått ovan, tycks mönsterskyddet enligt gällande rätt inte längre vara begränsat till något visst varuslag. I teorin skulle detta innebära att ett senare mönster, som avser totalt annat varuslag (och annan varuklass) än ett tidigare mönster, men som inte gör ett annat helhetsintryck på en kunnig användare än det tidigare mönstret, anses omfattas av det tidigare mönstrets skyddsomfång. Således skulle t.ex. ett skaft till en skruvmejsel kunna utgöra ett hinder mot ett vattentorn eller en stol kunna utgöra hinder mot en del i en pappersmaskin. Jag anser att man kan ifrågasätta om ett mönster kan erhålla ett så pass vitt skydd. Det är möjligt att detta inte har varit åsyftat i direktivet, men var ligger i så fall begränsningen?

Jag anser det vara möjligt att tolka begreppet ”kunnig användare” som en praktisk begränsning av ett mönsters skyddsomfång till visst varuslag. Detta beror på att den kunnige användaren alltid skall jämföra ett mönster med andra mönster av samma produkttyp, d.v.s. sådana mönster som den kunnige användaren har kunskaper om. Den kunnige användaren, som oftast även enligt gällande rätt utgörs av en konsument (slutanvändaren), känner nämligen inte till totalt andra produkttyper. Det faktum att ingen officialgranskning längre sker, innebär dessutom att ingen invändning i praktiken inkommer i de fall där de två mönstren med liknande helhetsutseende avser olika produktslag. Därmed kommer situationen, i varje fall för varors del, att vara mycket lik den som förelåg innan implementeringen av mönsterdirektivet.

För ornamentens del är situationen dock en aning mer nyanserad. Det är även för ornament och särskilt för grafiska symboler, som sloandet av begränsningen till varuslag ansetts vara av största betydelse. Detta beror givetvis på att samma ytmönster och figur kan appliceras på alla typer av varor. Ornament har, till skillnad från många varor, ett slags beroendeförhållande till ett annat föremål (huvudprodukten). Huvudprodukten är det föremål som ornamentet appliceras på och pryder. Ornament har enligt praxis regelmässigt klassificerats efter huvudprodukten, men i ett eget register över ornament.

---

²⁰⁵ Jfr konsumentens roll vid bedömning av varumärkens förväxlingsbarhet och varuslagslikhet.

Ett ornaments mönsterskydd har på detta vis varit begränsat till de varor (läs huvudprodukter) för vilka mönstret har registrerats och därmed likartade varor. Eftersom respektive mönsters *huvudprodukter* (inte ornament i sig) har varit föremål för jämförelse för att utröna vad som är ”likartade varor”, har det i princip varit möjligt att kunna registrera två mycket likartade ornament ämnade för totalt olika typer av huvudprodukt. Man kan dock utgå ifrån att den korsvisa granskningen har varit av särskild betydelse, och varit särskilt liberal, vid nyhets- och skillnadsprövningen för ornament. Således skulle man kunna tänka sig att t.ex. ett tidigare ornament för tygnäsdular i klass 2-05 mycket väl skulle ha kunnat utgöra hinder mot ett senare likartat ornament för hushållspapper i klass 5-06.

Ornament klassificeras även idag enligt huvudprodukten, men det är värt att observera att grafiska ikoner och andra icke-fysiska föremål, såsom självständiga produkter, erhållit egna underklasser. Eventuellt kan man uppfatta detta som att bildskärmar underförstått utgör huvudprodukt för grafiska ikoner och menyer. Detta skulle samtidigt betyda att en kunnig användare endast känner till bildskärmar och liknande produkttyper. Härav följer att ett tidigare mönster för en grafisk ikon i klass 14-04 inte skulle utgöra hinder mot utnyttjandet av ett senare identiskt mönster för ett broderi i klass 5-03. Saken kompliceras dock av det faktum att OHIM numera också godkänner registrering av grafiska symboler, logotyper och ornament i klass 99, utan angivelse av huvudprodukt. Vilka produkttyper eller huvudprodukter en kunnig användare skall antas känna till är osäkert. Skall ornament likväl uppfattas som en produkttyp för sig?

Sammanfattningsvis kan sägas att det inom branschen råder en stor osäkerhet gällande mönsterskyddets omfattning. Mönsterhavarna frågar sig således om deras mönster för en typ av produkt får skydd gentemot liknande mönster oberoende av produkttyp. Det råder särskilt en uppfattning enligt vilken mönsterskyddet för grafiska symboler omfattar alla varuslag liksom ett figurvarumärke i alla klasser. Såsom framgått ovan, anser jag personligen att denna tolkning inte är helt rimlig, utan presenterar i stället ovannämnda klart snävare tolkningsalternativ, enligt vilket fysiska och icke-fysiska mönster inte obegränsat erhåller skydd för alla produktslag, men där den kunnige användarens kännedom om liknande produkttyper gärna får tolkas liberalt, särskilt om de ifrågavarande mönstren är så gott som identiska.²⁰⁶

---

²⁰⁶ Jfr varumärkesrättens s.k. produktregel, enligt vilken kraven på varuslagslikhet är mindre om märkeslikheten är stor och vice versa.

7.6 Bildmaterialet och mönsterskyddets omfång

Bortsett från den kunnige användarens begränsade vetkapsnivå baserad på produktangivelsen (se ovan nämnda teori), är det enda avgörande elementet för ett mönsters skyddsomfång bildmaterialet (d.v.s. det helhetsintryck en kunnig användare kan få av mönstret baserat på bildmaterialet). Därför vore det av yttersta vikt att reglerna om vilka krav som ställs på bildmaterialet är klara och enhetliga. Detsamma gäller frågan om hur skyddsomfånget skall tolkas på basen av ett visst bildmaterial. Tyvärr tycks det dock råda en viss osäkerhet i dessa frågor.

Vilka krav som ställs på bildernas innehåll verkar skilja sig åt mellan det svenska patentverket och OHIM. Det svenska patentverket har tillämpat en praxis enligt vilken mönstret måste visas från alla sidor. OHIM å andra sidan anser att en bild från en vinkel räcker, vilket beror på att OHIM tolkar bilderna som mönsterkrav (claims). Ju färre bilder som inges av ett mönster och ju färre detaljer bilderna visar, desto bredare skydd kan i vissa hänseenden erhållas. Skillnaden mellan svenska patentverkets och OHIM:s praxis är enligt min mening inte oproblematiske. Ifall OHIM eller en svensk rättstillämpande myndighet ställs inför uppgiften att väga en svensk nationell registrerings skyddsomfång mot en EU-registrerings, får bedömningen inte vara olika beroende på instans.

Bildmaterialet för ett mönster får enligt praxis avbilda endast ett föremål. Vad som är *ett* föremål kan ibland vara svårt att avgöra. Som exempel kan nämnas det brittiska mönsterfallet, där ett icke-fysiskt mönster på en bildskärm kunnat avbildas på flera olika sätt utgående från olika resolution (pixelmängd) på bildskärmen (se avsnitt 6.4.5 och bilaga D). Bilderna har ansetts visa *ett* mönsterföremål och inte flera varianter av samma mönster, vilka i sådana fall skulle ha kunnat samregistreras. Trots att mönstrets bilder kan tyckas ge uttryck för flera olika helhetsutseenden, verkar brittiska patentverket ha valt att tolka detta som flera återgivningssätt av ett och samma mönster på olika typer av underlag.

Av detta exempelfall kan man dra den slutsatsen att ett byte av material för huvudprodukten inte är av betydelse vid prövningen av mönsterföremålets antal, trots att detta kan tyckas leda till olika helhetsintryck. Denna situation skulle kunna jämföras med en situation där samma ytmönster förekommer på hushållspapper med olika ojämna yta. Detta innebär dock samtidigt att om de olika bilderna i det brittiska mönsterfallet hade inlämnats av skilda sökande, skulle det första mönstrets skyddsomfång ha omfattat det senare, vilket endast är möjligt ifall det senare mönstret inte ger ett annat helhetsintryck än det första. På basen av detta exempel skulle man rent av kunna dra den slutsatsen att grafiska ikoners skyddsomfång skall tolkas brett och inte, såsom tidigare framgått, snävt.

7.7 Framtida utveckling

Mönsterdirektivet och mönsterförordningen var ett resultat av en lång tids förhandlingar och ett mångårigt kompromisspräglad lagstiftningsarbete. Med anledning av mönsterdirektivet trädde lagändringar av den svenska mönsterskyddslagen i kraft den 1 juli 2002. Eftersom mönsterdirektivets nya bestämmelser och begrepp lämnat ett stort utrymme för tolkning, hade det givetvis varit bra om de svenska förarbetena hade kunnat ge ledning för tolkningen och tillämpningen av de nya reglerna. Ett EG-direktiv är dock bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som skall uppnås, vilket i praktiken utesluter möjligheten för den svenska lagstiftaren att avvika från det avsedda innehållet i direktivet. Regeringen släpper därför i förarbetena de flesta viktiga gränsdragningsfrågor vidare till praxis.

Vilka krav man i praktiken kan ställa på ledamöterna i domstolarna är dock en annan sak. Sannolikt får vi räkna med att praxis styrs från utlandet, oberoende av om det kommer att råda ett s.k. utlåtandenas paradiset eller inte. Det torde ändå dröja innan de första avgörandena kommer från EG-domstolen. Tills dess kommer tolkningen troligtvis att ske i ljuset av tidigare nationell rättstradition. Att detta innebär en klart större osäkerhet kring skyddet för mönster i allmänhet, och för icke-fysiska mönster i synnerhet, är uppenbart. Rättstillämpningen kommer att ställas inför stora utmaningar och det blir intressant att se hur alla de osäkra frågor, som framkommit i detta arbete, kommer att tacklas.

Bilaga A

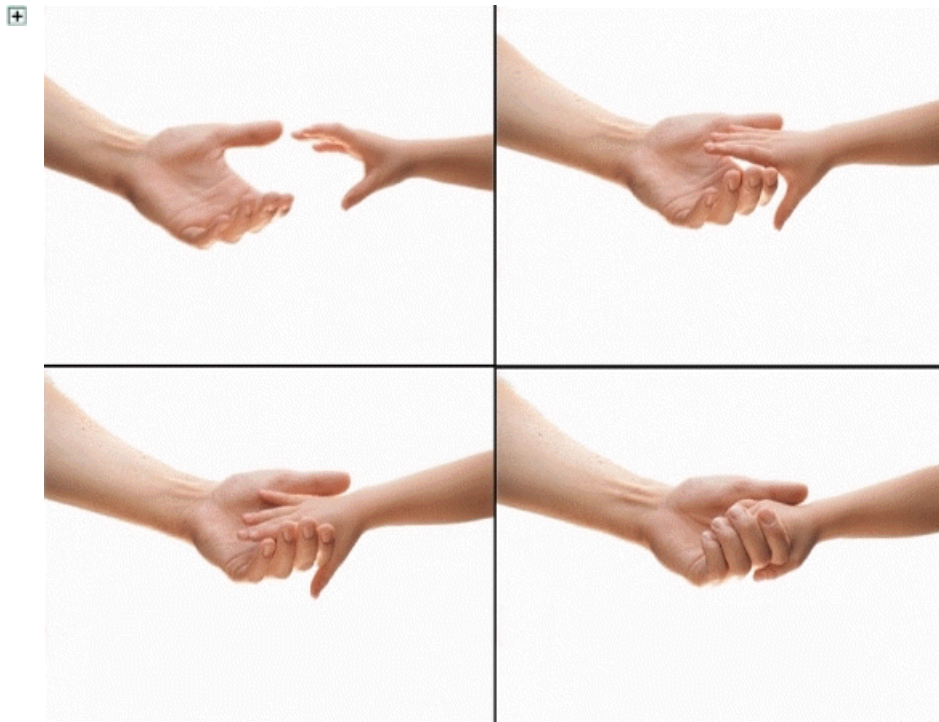
21	000004213-0001		
25	EN FR		
22	01/04/2003		
15	01/04/2003		
45	10/06/2003		
11	000004213-0001		
73	Buck Chemicals (UK) Limited 191 West George Street Glasgow G2 2LB REINO UNIDO		
74	CRUIKSHANK & FAIRWEATHER 19 Royal Exchange Square Glasgow, Scotland G1 3AE REINO UNIDO		
51	99 - 00		
54	ES - Símbolos gráficos DA - Grafiske symboler DE - Grafische Symbole EL - Γραφικά σύμβολα EN - Graphic symbols FR - Symboles graphiques IT - Simboli grafici NL - Grafische symbolen PT - Símbolos gráficos FI - Graafiset merkit SV - Grafiska symboler		
55	<table border="1"><tr><td>0001 . 1</td><td></td></tr></table>	0001 . 1	
0001 . 1			

Bilaga B

CTM-ONLINE - Detailed trade mark information

Trade mark name : Not a word mark
Trade mark No : 003429909
Trade mark basis: CTM

Graphic representation

Description

Description of the mark:

The mark comprises an animation which consists of four images depicting hands coming together, shown in succession from left to right and from top to bottom..

Owner

Name: Nokia Corporation

Bilaga C

000228085-0001

NL EN

15/09/2004

15/09/2004

28/12/2004

000228085-0001

Stephen Prior

Lauriergracht 25 III

NL-1016 RE Amsterdam

PAÍSES BAJOS

99 - 00

ES - Símbolos gráficos

EN - Graphic symbols

SV - Grafiska symboler

EN - Characters for animations

SV - Skrift för animationer

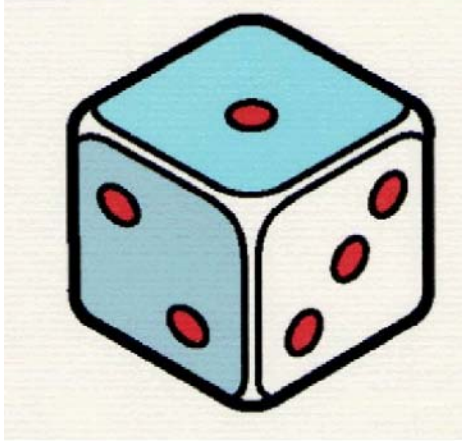
0001 . 1

0001 . 2

Bilaga D

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

Betänkanden

SOU 1956:25 Upphovsmannarätt

SOU 1965:61 Mönsterskydd

SOU 2000:79 Mönster Form Design, Förslag till genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m. (delbetänkandet)

SOU 2001:68 Förslag till formskyddslag (slutbetänkandet)

2001/02:LU22 Lagutskottets betänkande

Finska Handels- och industriministeriets arbetsgrupps- och kommissionsrapporter, Mönsterrättsarbetsgruppens delbetänkande 12/2000

Propositioner

Prop. 1969:168 Förslag till mönsterskyddslag

Prop. 1992/93:48 om ändring i de immaterialrättsliga lagarna med anledning av EES-avtalet m.m.

Prop. 1993/94:122 Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång

Prop. 2001/02:121 Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om mönsterskydd, m.m.

Finska Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av mönsterrättslagen RP 6/2002

EG-rättsakter m.m.

Rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram, EGT L 122, 17.5.1991.

Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd, EGT L 289, 28.10.1998.

Rådets direktiv 89/104/EEG om harmonisering av EU-ländernas varumärkeslagstiftningar, EGT L 40/1, 21.12.1998.

Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning, EGT L 3, 5.1.2002.

Kommissionens förordning (EG) nr 2245/2002 av den 21 oktober 2002 om tillämpning av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning, EGT L 341/28, 17.12.2002.

Towards a European Design Law, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Patent-, Urheber- und Wettbewerbsrecht, Munich, 1991.

Green Paper on the Legal protection of Industrial Design, Working Document of the Services of the Commission, Brussels, June 1991, III/F/5131/91-EN.

1993-års direktivförslag, COM (93) 342 final, EGT C29, 31.1.1994.

Official Commentary of Proposal Of Directive, i verket *European Design Protection, Commentary to directive and regulation proposals*, Red. Mario Franzosi, Kluwer Law International, Haag, 1996.

Böcker

Bernitz, Ulf & Karnell, Gunnar & Pehrson, Lars & Sandgren, Claes, *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*, 8 omarb. uppl., Jure, Stockholm, 2004.

Franzosi, Mario, *Franzosi Commentary*, i verket *European design protection, Commentary to directive and regulation proposals*, Red. Mario Franzosi, Kluwer Law International, Haag, 1996.

Haarmann, Pirkko-Liisa, *Immateriaalioikeuden oppikirja*, 3 uppl., Kauppakaari, Lakimiesliiton Kustannus, Helsingfors, 2001.

Holmqvist, Lars, *Varumärkens särskiljningsförmåga*, 1 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1999.

Hulth, Lottie-Ann, *Bildmaterialets betydelse för mönsterskyddets omfång*, Skrifter utgivna av Institutet för Immaterial- och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet, nr 94, Jure, Stockholm, 1997.

Koktvedgaard, Mogens & Levin, Marianne, *Lärobok i immaterialrätt: upphovsrätt, patenträtt, mönsterrätt, känneteckensrätt – i Sverige, EU och internationellt*, 8 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 2004.

Levin, Marianne, *Formskydd*, Liber Förlag, Stockholm, 1984;
Levin Commentary, i verket *European design protection, Commentary to directive and regulation proposals*, Red. Mario Franzosi, Kluwer Law International, Haag, 1996.

Lindberg, Agne & Westman, Daniel, *Praktisk IT-rätt*, 2 uppl., Norstedts Juridik, Stockholm, 1999.

Moore, Gunnar, *Formgivningens rättsskydd*, Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm, 1973.

Musker, David, *Community Design Law Principles and Practice*, Sweet & Maxwell, London, 2002.

Mäkinen, Kari, *Teollisen muotoilun suoja yhdentyvässä Euroopassa*, i verket *Immateriaalioikeudet yhdentyvässä Euroopassa*, Red. Mäkinen, Kari & Oesch, Rainer & Rapinoja, Ben, Helsingin yliopisto, Helsingfors, 1996.

Peczenik, Aleksander, *Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära*, Norstedts Juridik, Göteborg, 1995.

Phillips, Jeremy J, *Phillips Commentary*, i verket *European design protection, Commentary to directive and regulation proposals*, Red. Mario Franzosi, Kluwer Law International, Haag, 1996.

Artiklar

Harenko, Kristiina, *Pitääkö fonteista maksaa?*, IPRinfo 2/2003, s. 5.

Hulth, Lottie-Ann, *Mönsterskydd för reservdelar m.m. Om konsten att göra en politisk konflikt till en svårtolkad lagprodukt*, NIR 2002, s. 396–408.

Koschtial, Ulrike, *Das Gemeinschaftsgeschmacksmuster: Die Kriterien der Eigenart, Sichtbarkeit und Funktionalität*, GRUR Int 12/2003, s. 973–982.

Levin, Katrine A. & Richman, Monica B., *A Survey of Industrial Design Protection in the European Union and the United States*, EIPR 2003, nr 3, s. 111–124.

Levin, Marianne, *Brukskonstskyddet i teori och praktik*, NIR 1983, s. 399–425;

'Skapande' som skyddsförutsättning. Några tankar kring skapandebegreppet i mönsterrätten och upphovsrätten med utgångspunkt i regeringsrättens aktuella praxis beträffande funktionsbetingad formgivning, i verket *Ulf*, 50. Uppsatser tillägnade Ulf Bernitz på 50-årsdagen den 28 februari 1986 från vännerna på Institutet, Skrifter utgivna av Institutet för Immaterial- och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet, nr 50, Stockholm, 1986.

Mönsterrätten i ett europeiskt perspektiv, NIR 1993, s. 1–20;
I. Diskussion 31.8.1992, NIR 1993, s. 54–56.

Löfgren, Christer, *Designskydd*, BrandNews 08/2002, s. 9–13.

Nordell, Per Jonas, *Kommentar*, NIR 2001, s. 311–323;
*Upphovsrättsligt skydd för datorprograms användargränssnitt
– utvecklingen i amerikansk rättspraxis*, NIR 1999, s. 37–52.

Paananen, Risto, *Myös fontilla on hintansa*, IPRinfo 1/2003, s. 26.

Rapinoja, Ben, *Mallioikeuden tulevat suuntaviivat Suomessa ja EU:ssa,
Mallien oikeudellisesta suojasta direktiivi*, IPRinfo 2/2000, s. 12–14.

Schlötelburg, Martin, *The Community Design: First Experience with
Registrations*, EIPR 2003, nr 9, s. 383–387.

Schricker, Gerhard, *Protection of Pictorial Company Symbols Under
German Law*, IIC nr 2/1999, s. 156–166.

Artiklar från Internet

Andresen, Thale, *Ny designlov – nye muligheter*, 2001,
<http://www.patentstyret.no>, 19.2.2004.

Barrera, Maria Helena, *Design Law: Protecting a Paradox*, The Cardozo
Electronic Law Bulletin, volym nr 5, artikel nr 10, 1999,
<http://www.jus.unitn.it>, 20.2.2004.

Cortes, Leslie, *Designing a Graphical User Interface*, 1997,
<http://www.medicalcomputingtoday.com>, 20.2.2004.

Flynn, Kevin E., *Design Patents for Computer Screen Icons – Another Tool
to Protect Your Innovation*, 2004, <http://www.localtechwire.com>, 1.10.2004.

Kur, Annette, *Industrial Design protection in Europe – Directive and
Community Design*, 2003, <http://www.atrip.org>, 29.9.2004.

Recht, Christian & Keltner, Roman, *Image Designs Indicated on the
Display Screen – Their Legal Protection in the European Union*, 2002,
<http://www.it-law.at>, 11.1.2005.

Smith, Herbert, *Icons & Screen Designs to Benefit from Registered Design
Protection*, 2001, <http://www.herbertsmith.com/publications>, 17.9.2004.

Databaser

OHIM:s mönsterdatabas Community Designs Bulletin,
<http://oami.eu.int/en/design/bull.htm>.

OHIM:s inofficiella varumärkesdatabas CTM-ONLINE,
<http://oami.eu.int/en/database/ctm-online.htm>.

Brittiska patentverkets mönsterdatabas,
<http://www.patent.gov.uk/design/dbase/index.htm>.

Övrigt

PRV:s broschyr *Datorprogram och affärsmetoder*,
http://www.prv.se/patent/pdf/dator_affar.pdf.

PRV:s broschyr *Mönsterskydda din design*,
http://www.prv.se/design/pdf/Broschyr_design.pdf.

USA:s patentverks *Manual of Patent Examining Procedure, Chapter 1500 Design Patents*,
http://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/mpep_e8r2_1500_508.pdf.

Rättsfallsförteckning

Svenska rättsfall

NJA 1980 s. 575	Mecca-soffan
NJA 1987, s. 923	Lego
NJA 1990 s. 168	Saxverktyg
NJA 1994 s. 74	Smultronmönster
RÅ 1984 2:65	Förpackningsämne
RÅ 1987 ref 62	Byggelement

Övriga

Apple Computer Inc v. Design Registry, Registered Designs Appeal Tribunal, 24.10.2001, [2002] EIPR nr 40

BABY-DRY, Procter & Gamble Co. v. OHIM, Case C-383/99P, 20.9.2001, [2001] ECR I-6251

Computer Associates v. Altai, Computer Associates International Inc. v. Altai Inc., 982 F. 2d (2d Cir. 1992)

Deutsche Grammophon GmbH v Metro-SB-Grossmärkte GmbH & Co. KG, Case 78/70, [1971] ECR 487

Ferrero, Ferrero's Design Application [1978] RPC 473

In re Zahn, 617 F.2d 261, 204 USPQ 988 (CCPA 1980)

KK Suwa Seikosha, KK Suwa Seikosha's Design Application [1982] RPC 166

Finska Upphovsrättsrådets utlåtande 1990:6

Lotus v. Paperback, Lotus Development Corp. v. Paperback Software International, 740 F. Supp. 37 (D. Mass. 1990)

Philips v. Remington, Koninklijke Philips Electronics NV v Remington Consumer Products Ltd, Case C-299/99, 18.6.2002

Whelan v. Jaslow, Whelan Associates Inc. v. Jaslow Dental Laboratory, Inc., et al, U.S. Court of Appeals, Third Circuit, 4.8.1986, 797 F.2d 1222, 230 USPQ 481